ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

תורת חובות הלבבות

שער הפרישות

אידיש

109

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תש"מ לפ"ק

שער התשיעי,

שער הפרישות

(דער טויער פון פרישות, די לעהרע פון זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט)

פרק א׳

האט דער מחבר געזאגט:

ווייל מיר האבען פריהער גערעדט וועגען די חשבונות וואס א מענש דארף האבען מיט זיך אליין, און ווייל פרישות, זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט, איז אויך איין די פונקטען פון חשבון הנפש, דעריבער געפין איך פאר פאסענד צו דיידען איצט און ערקלעהרען דעם ענין פון פרישות, און וואס דאס בעשטעהט און אונטער וואס פאר א מינים פרישות גוטע און פרומע לייט דארפען זיך אונטערוווארפען, כדי עס זאל זיי נוצען בריינגען אין תורה און אין וועלטליכע זאכען און עס זאל זיי בריינגען רוה פאר די קערפערס און נשמות איןביידע וועלטען.

אין דעם ענין פון פרישות, פון זיין אפגעשיידט, אפגעזונדערט פון דער וועלט, דארפען מיר ערקלעהרען זיעבען־ערליי זאכען.

ערשטענס, וואס מיינט פרישות אין אלגעמיין און צו וואס דארף מען עס, וואס פאר א נוצען קען עס בריינגען די מענשען בכלל? צווייטענס, וועגען די נוצען וואס פרישות קען בריינגען צו יחידים, צו איינצעלנע פערזאנען, בלויז לומדים און פרומע לייט. דריטענס, אין וויפיל קלאסען זיינען די, וואס זיינען נוהג פרישות, איינגעטהיילט. פיערטענס, וועגען די תנאים, די בעדינגונגען פון פרישות, וואס א פרוש, איינער וואס לעבט אפגעזונדערט פון דער וועלט דארף טהאן אדער ניט טהאן. פינפטענס, וואס פאר אן ארט פרישות דארף מען נוהג זיין לויט דער תורה. זעקסטענס, וואס עס ווערט געזאגט אין דער תורה און אין די נביאים מכח פרישות, און זיעבענטעס, דעם אונטערשייד אין פרישות צווי־שען פארצייטיגע מענשען און אונזערע עלטערען און אונז.

מיר וועלען געהן צו דער ערשטער פראגע: וואס מיינט פרישות אין אל־געמיין און וואס פאר א נוצען בריינגט די דאזיגע הנהגה צו די מענשען פון דער וועלט? אויף דעם וועל איך זאגען, אז פרישות איז א שם הכולל, אן אלגעמיי־נער נאמען פאר א געוויסען סארט אויפפיהרונג, אבער אונטער דעם דאזיגען נאמען זיינען פאראן פערשיעדענע פרטים, פערשיעדענע איינצעלהייטען, אזוי ווי, למשל, דער נאמען געלט איז נכלל פיעל־ערליי מטבעות

דער אלגעמיינער נאמען אדער ווארט „פרישות" איז פשוט, באקאנט צו יעדען איינעם וואס דאס מיינט. מען ווייס אז פרישות איז דער טייטש: אפ־געזונדערטקייט, ניט צוזאמענגעמישט מיט אנדערע. אזוי מיינט עס אויבער־פלעכליך, אבער דער גאנצער ענין פון פרישות איז א פערבארגענער סוד, בעהאל־

טען אונטער א צודעק. און אז מען דעקט אויף דעם צודעק, ווערט דער ענין אנטפלעקט און מען זעהט איצט די ריכטיגע כונה, דעם ריכטיגן ציעל פון פרישות.

סתם פרישות. דער פראסטער טייטש פון פרישות איז: איינהאלטען זיך פון תאוות און אפזונדערען זיך פון געוויסע זאכען, אזוי ווייט ווי מען האט ביכולת. ווען איינער קען טהאן א געוויסע זאך און ער טהוט עס ניט, הייסט עס, אז ער איז א פורש פון יענער זאך, א צוריקגעהאלטענער דערפון. און וואס בריינגט צו זיין אפגעהאלטען אדער צוריקגעצויגען פון עפעס? זיינען אין דעם דא צווייערליי סבות, צווייערליי אורזאכען, איין אורזאך קען זיין אי ביי מענשען אי ביי א סך אנדערע לעבענדע ברואים, און די צווייטע איז בלויז שייך ביי מענשען, און דוקא ביי אנשי תורה, ביי גוטע און פרומע לייט.

די אלגעמיינע פרישות, וואס איז שייך אי ביי מענשען, אי ביי חיות, איז אזעלכע וואס איז פאר די נוצען פון אונזער גוף און כדי צו האלטען אין ארדנונג אונזערע אינטערעסען און אלעם וואס בעלאנגט צום טעגליכען לעבען. אזוי ווי, למשל, לאנדעם געזעצע, געוויסע זאכען וואס רעגיערונגען פערביטען, איז כאטש מענשען האבען דערצו חשק, פונדעסטוועגען האלטען זיי זיך דערפון אפ און טהוען דאס ניט, ווייל דאס וועט זיי אדער אנדערע שאדען טהאן; אדער אויס־פאלגען, צום ביישפיעל, פארשריפטען פון דאקטוירים, אפהאלטען זיך פון גע־וויסע זאכען מחמת דאקטוירים הייסען אזוי, איז אויך אין די אינטערעסען פון גוף. מענשען, געזונטע אדער קראנקע, ווייסען, אז ווען זיי וועלען עסען א געוויסע זאך וועט עס זיי שאדען צום געזונד, ווערען זיי פרושים פון יענער זאך. אזוי איז אויך מיט קליידען זיך, מיט ריידען, מיט בעוועגען די גליעדער און פיעלע אנדערע זאכען, אין וועלכע מענשען זיינען איינגעהאלטען און בעשרענקט צו א געוויסען גראד, צוליעב זייער געזונדהייט און וואויל זיין.

אזא פרישות איז מען אויך נוהג מיט חיות. מען היט קיה אדער פערד אז זיי זאלען זיך ניט איבערפרעסען אדער זאלען ניט פרעסען אזעלכעס וואס איז פאר זיי שעדליך, אדער זיי זאלען ניט ארבייטען צופיעל, כדי דאס זאל זיי ניט שאדען צו זייער געזונד.

די פרישות הכוללת, די אלגעמיינע פרישות, האט ניט צו טהאן מיט דער נשמה. דאס איז בלויז פאר'ן גוף. וועגען די פרישות המיוחדת, די איינצעלנע פרישות, דאס אפגעזונדערט זיין פון געוויסע זאכען, וועלכע די תורה און דער שכל לערנען אונז כדי מתקן צו זיין אונזער גייסט, אונזער נשמה — וועגען דעם וועל איך איה"ש ווייטער ריידען און ערקלעהרען.

אבער פריהער וויל איך זאגען עטוואס וועגען די פרישות הכוללת, וואס ווערט פראקטיצירט פון אלעמען, אדער לכל הפחות פון דאס רוב מענשען, ניט בלויז פון יחידים, פון איינצעלנע פערזאנען.

צו וואס דארף מען גאר די פרישות? ווארום האט גאט ניט בעשאפען די מענשען מיט א בעשטימטע טבע זיי זאלען זיין בעשרענקט פון דער נאטור ווי צו פיהרען זיך אויף דער וועלט? צו וואס זיינען מענשען בעשאפען געווארען מיט געוויסע אינסטינקטען, וועלכע זיי דארפען ברעכען, כדי א קיום צו האבען אויף דער וועלט? וועגען דיעזען ענין האבען מיר שוין גערעדט אין דריטען שער פון דיעזען ספר. מיט'ן בעשאפען דעם מענשען האט דער בורא יתברך אויסען געווען לייטערען די נשמה, שטעלען איהר צו געוויסע נסיונות, וועלכע

עס איז איהר שווער בייצוקומען, אום זי זאָל דורכמאכען די ראַזיגע שוועריג־
קייטען און ווערען ריין און וויבער זי זאָל קענען קומען צו דער מדרגה פון די
היילינע מלאכים. האָט די הימלשע חכמה איינגעזעהן, אז דאָס בעסטע פאר
דיעזען צוועק איז ארייינצוגעבען די נשמה אין א חומר, אין אן ערדישען קער־
פער, וואָס קען וואקסען און זיך מעהרען דורך דעם מיטעל פון שפייז, וואָס
האלט אויף זיין קיום. און דער בעשעפער האָט די מענשען ארייינגעגעבען אזא
כח, אזא אינסטינקט זיי זאָלען לוסט האָבען צו נאהרונג וואָס איז פאר זיי
גרייט אויף דער וועלט, כדי זיי זאָלען קענען לעבען און עקזיסטירען כל זמן
זייערע גופים זיינען בעהעפט מיט די נשמות. ער האָט זיי אויך ארייינגעגעבען
א געשלעכטליכע נייגונג, כדי די מענשען זאָלען זיך מעהרען און די וואָס שטאר־
בען זאָלען איבערלאָזען אנדערע אויף זייער פלאץ. און ער האָט דעם יצר הרע
געגעבען די מאכט צו בעוועגען דעם מענשען, צו טרייבען איהם צו עסען, טרינ־
קען, נאָכקומען געשלעכטליכע פאָדערונגען און אנדערע וועלטליכע תענוגים, וואָס
דורך דעם האָט ער א קיום, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין קהלת: "גם את העולם
נתן בלבם" — גאָט האָט די וועלט, די וועלטליכע תענוגים ארייינגעגעבען אין
מענשען'ס הארץ, אז ער זאָל צו זיי האָבען לוסט.

און אז דער יצר הרע, דער געפיהל, דער חשק צו תענוגים שטאַרקט זיך
איבער'ן שכל און ברייננט דעם מענשען צו לאָזען זיך געניסען מעהר ווי ער
דאַרף, מעהר ווי נויטיג איז, טהוט עס איהם שאדען. ווען ער עסט, למשל, צו־
פיעל אָדער אזעלכעס וואָס טויג פאר איהם ניט, ווערט זיין קערפער רואינירט.
דעריבער מוז דער מענש בעזיצען די מדה פון פרישות. ער דאַרף, הייסט עס,
איינצאמען דעם יצר הרע, דעם אינסטינקט, דעם חשק צו תענוגים און זיך אָפּ־
שיידען, אָפּזונדערען פון געוויסע זאכען. ער דאַרף אין אלעם אָננעהמען דעם
מיטעל־וועג און ניט איבערכאַפּען די מאָס. אזוי ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים:
„טוב איש חונן ומלוה, יכלכל דבריו במשפט" — עס איז גוט א מענש א בעל
רחמנות וואָס העלפט אויס אנדערע אין נויט, און עס איז אויך גוט ווען א מענש
פיהרט זיך מיטעלמעסיג און זוכט ניט צו געניסען פון דער וועלט מעהר ווי
נויטיג איז.

און ווייל פרישות, ענטזאגען זיך פון געוויסע וועלטליכע גענוסען איז א נויט־
ווענדיגקייט פאר די מענשען, דאַרפען על פי שכל אויף דער וועלט זיין פאַלשטענ־
דיגע פרושים, אזעלכע וואָס זאָגען זיך אָפּ פון אלע תענוגים, פון אלע גענוסען,
אפילו פון די נויטווענדיגע, כדי מענשען, אלע קלאסען מענשען, זאָלען פון
זיי לערנען. יעדער איינער פיעל ער דאַרף און פיעל איהם נויטיג איז לויט זיינע
אויפפיהרונגען און מדות. ווען איינער איז, צום בייזפּיעל, צופיעל ארייינגעטהאָן
אין א געוויסע תאוה, איז קוקענדיג אויף די פרושים, וואָס זיינען אין גאנצען
ארויסגעטהאָן פון יענער תאוה, איהם לייכטער צו בעהערשען זיך און ניט נאָכ־
געבען דעם יצר הרע. דאַרף מען דעריבער האָבען אויף דער וועלט פרושים
גמורים, פאַלשטענדיגע פרושים, כדי מענשען זאָלען זיך פון זיי לערנען און
ניט איבערכאַפּען די מאָס אין ענינים פון עולם הזה.

עס טויג אָבער ניט פאר דער וועלט אז אלע זאָלען זיין פרושים, אז אלע
זאָלען זיך ענטזאגען פון וועלטליכע גענוסען. ווען, צום בייזפּיעל, אלע מענשען
זאָלען זיין אָפּגעשיידט פון ווייבער, וואָלט די וועלט קיין וועלט ניט געווען,
ווייל די אלטע וואָלטען אויסגעשטאָרבען און קיינע נייע וואָלט ניט צוגעקומען,

און דער פסוק זאָגט אין ישעיה: "לא תהו בראה לשבת יצרה" — גאָט האָט ניט בעשאפען די וועלט זי זאָל זיין וויסט, נור זי זאָל זיין בעזעצט.

די וועלט נויטיגט זיך אין פרושים, אין פאָלשטענדיגע פרושים, וואָס זיי־נען אין גאנצען ארויסגעטהאָן פון קערפערליכע גענוסען, אָבער ניט מעהר ווי זי נויטיגט זיך אין חכמות און מלאכות. עס זיינען דאָ מענשען וואָס קענען געוויסע חכמות אָדער מלאכות וואָס אנדערע קענען דאָס ניט. א צאָהל מענשען האָבען איין בעשעפטיגונג און א צאָהל — אן אנדערע און אלע צוזאמען האלטען אויף דעם קיום פון דער וועלט. די וועלט וואָלט אָבער ניט געקענט עקזיסטירען ווען אלע מענשען זאָלען זיך בעשעפטיגען מיט איין חכמה אָדער מלאכה. ווען אלע מענשען וואָלטען געווען, לאָמיר זאָגען, שניידער, וואָלט מען ניט געקענט האָ־בען קיינע וואוינונגען, קיינע כלים און פיעלע אנדערע נויטיגע הצטרכות. עס וואָלט אפילו קיין ברויט ניט געווען, ווייל קיינער וואָלט זיך דאָך ניט בעשעפ־טיגט מיט ערד־ארבייט. ווען וויעדער פערקעהרט: אלע וואָלטען געווען ערד־ארבייטער, וואָלט אויך די וועלט קיין קיום ניט געהאט. אזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין קהלת: "את הכל עשה יפה בעתו" — אלעס האָט גאָט בעשאפען גוט אין זיין צייט. יעדע זאך מוז מען אויף דער וועלט האָבען, ווייל דאָס ברייננט נוצען צו געוויסע צייטען.

אזוי איז אויך מיט פרישות. פאָלקאָמענע פרושים ברייננען נוצען דער וועלט, אָבער ווען אלע מענשען וואָלטען געוואָרען פרושים, ווען אלע וואָלטען זיך ענטזאגט פון אלע תענוגים און גענוסען, וואָלט די וועלט ניט לאנג געקענט עקזיסטירען.

האָבען מיר שוין אין דאָס פריהער געזאָגטע ערקלעהרט דעם ענין פון אל־געמיינע פרישות, וואָס איז א נויטווענדיגקייט פאר מענשען, כדי זיי זאָלען קע־נען עקזיסטירען אויף דער וועלט.

פרק ב'

איצט וועלען מיר ריידען וועגען פרישות המיוחדת, וועגען פאָלשטענדיגע אָפּגעזונדערטקייט פון דער וועלט, וואָס בלויז איינצעלנע פערזאָנען, לומדי תורה און פרומע ליט זיינען נוהג.

וואָס מיינט פאָלשטענדיגע פרישות? אין דעם זיינען דאָ מיינונג פער־שיעדענהייטען צווישען די חכמים. עס איז דאָ א מיינונג, אז פאָלשטענדיגע פרישות מיינט אָפּשיידען זיך, אָפּזאָגען זיך פון אלע זאכען וואָס קענען זיין א א שטערונג צו גאָטעס דיענסט. אן אנדער חכם זאָגט, אז ריכטיגע פרישות מיינט: פעראכטען די וועלט און ניט נאָכגעבען זיך קיינע תאוות. נאָך איינער טייטשט אוים פרישות: האָבען אין זינען בלויז די נשמה און ניט האָבען אויף'ן רעיון קיינע וועלטליכע זאכען וואָס מען דענקט אז זיי זיינען גוט. נאָך איינער וויל האָבען, אז ריכטיגע פרישות מיינט: האָבען ריכטיגען בטחון אין גאָט. עס איז דאָ נאָך א דעה, אז דער וואָס בענוגענט זיך מיט א שטיקעל בגד און האָבען וואָס ניט איז צו פערטרייבען דעם הונגער און אלע אנדערע מענש־ליכע נויטווענדיגקייטען פערהאסט ער, דער איז א ריכטיגער פרוש. נאָך איינער איז אין דער מיינונג, אז פרישות הייסט אויסמיידען געזעלענשאפט און ליעב האָבען איינזאמקייט. עס איז דאָ נאָך א מיינונג, אז פרישות הייסט: דאנקען

גאָט פאר זיינע טובות און געדולדיג איבערטראָגען די צרות דורך וועלכע גאָט שטעלט די מענשען צו פּראָבע. און גאָר אן אנדערער מיינט, אז אמת׳ע פּרישות מיינט: אָפּזאָגען זיך פון אלע קערפּערליכע תענוגים און ניט האָבען זיי אין זינען און בלויז געברויכען אזעלכע קערפּערליכע בעפריעדיגונגען, וואָס די נאַטור פון מענשען איז אז אָהן זיי קען ער ניט לעבען און עקזיסטירען. און איך האלט מיט׳ן לעצטען און זאָג, אז דאָס איז די ריכטיגע פּרישות.

אָבער וואָרום דארפען פרומע לייט זיך נוהג זיין אזא מין פּרישות? וואָרום אָפּזאָגען זיך אין גאנצען פון וועלטליכע הנאות? וועל איך זאָגען, אז די תורה וויל האָבען, אז דער שכל ביים מענשען זאָל געוועלטיגען איבער אלע זיינע תאוות, זאָל האָבען די אויבערהאנד איבער אלעם וואָס א מענש גלוסט און האָט א געוויסע נייגונג. און עס איז בעוואוסט, אז ווען די תאוה שטארקט זיך איבער׳ן שכל און בעזיעגט איהם, ברייננגט עס דעם מענשען צו זינד און שענדליכע זאכען.

קיינער טהוט זיך ניט אריין אין וועלטליכע תענוגים איידער ער טרעט אָפּ פון די לעהרען פון דער תורה. אז מען היט אָפּ די תורה איז דער שכל גובר דעם יצר הרע און מען וויל ניט קיינע מותרות, קיינע איבעריגע תענוגים. ווען אָבער מען טרעט אָפּ פון דער תורה, רעדט דער יצר הרע אָן צו פערלאָזען יענע וועלט און נור אין זינען האָבען די וועלט. דער יצר הרע האָט אזוי אראָפּגעפיהרט מענשען פון וועג. ער האָט זיי געבראכט צו דער מדה אז זיי זאָלען זיך ניט בענוגענען מיט דאָס נויטווענדיגסטע וואָס מען מוז האָבען צו קענען לעבען און עקזיסטירען. ער האָט זיי ארויפגעפיהרט אויף אזא וועג אז דאָס געניסען מעהר פון דער וועלט זאָל אָנגענומען ווערען אלס א בעשעהנונג און מען זאָל זיך דערמיט בעריהמען. און די פערפיהרטע פון יצר הרע האָבען זיך אָנגעהויבען יאָגען נאָך רייכטהום און קערפּערליכע גענוסען זיינען ביי זיי באליעבט געוואָרען, ביז זיי זיינען געזונקען אין די טיעפעניש פון די ימים פון לוסט צו געניסען פון דער וועלט אלץ מעהר און מעהר. און דאָס האָט זיי נאכהער געבראכט צו ליידען פון די כוואליעס פון די דאָזיגע תאוה ימים. דאָס הייסט: זיי האָבען געמוזט איבערטראָגען דעם צער און עגמת נפש וואָס מענשען האָבען ווען זיי קענען ניט בעפריעדיגען זייערע צו גרויסע פערלאנגען.

אָט איבער די פערפיהרטע מענשען האָט די וועלט די ממשלה. דאָס הייסט: זיי זיינען אונטערוואָרפען די וועלטליכע תאוות אויף אזוי פיעל, אז זיי האָבען איבער זיך אליין קיין דעה ניט. און די לוסט צו תענוגים פערשטאָפּט זייערע אויערען און אויגען און זיי ווילען ניט הערען קיין אמת וואָרט און ווילען ניט זעהן וואָס פאר זיי איז גוט. זיי זוכען נור צו געניסען וואָס מעהר פון דער וועלט און דאָס איז זייער תורה און געזעץ, און דאָס פערטרייבט זיי פון זייער גאָט.

און מיט אנדערע פּאסירט, אז זיי דערגרייכען ניט די תענוגים צו וועלכע זיי שטרעבען. זייער חשק איז שטארק און זיי הערען ניט אויף צו טראכטען איבער זייערע תאוות טאָג און נאכט, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין תהלים: ״און יהשוב על משכבו״ — דער בעל תאוה האָט אין זינען זיינע תאוות אויף זיין געלעגער, און ביידע, סאי די וואָס בעפריעדיגען זייער חשק צו וועלטליכע תענוגים, סאי די וואָס קענען ניט דערגרייכען זייערע פערלאנגען זינקען אין ים פון זייערע תאוות, ווייל ביידע ליידען. די ערשטע ליידען ווייל עס קומט זיי אָן שווער ביז זיי קריגען דאָס, און די צווייטע ליידען, ווייל זיי קריגען

דאָס ניט. נארישע מענשען, זיי בייטען אוים גאָטעס דיענסט אויף קערפערליכע תענוגים! זיי האנדלען אזוי ווי די וואָס האָבען געמאכט דעם עגל, אנשטאט צו דיענען גאָט האָבען זיי געדיענט צו א קאלב.

און די וואָס זיינען נעוואוינט צו זוכען תאוות עולם הזה; די וואָס זוכען נור צו בעפריעדיגען זייערע קערפערליכע פערלאנגען, טרעטען שוין פון דעם ניט אָפּ און זיי פערשטארקען נאָך זייער חשק אלץ מעהר און מעהר. זיי זעהען ניט איין, אז זיי מאכען א שלעכטען בייט; זיי פערגעסען אז מיט די וועלט־ליכע פארגעניגענס זיינען פערבונדען צרות און קלעמענים. און וואָס מעהר זיי זיינען אריינגעטהאָן אין דעם, אלץ ווייטער זיינען זיי פון אמת'ען גליק, און וואָס מעהר זיי דערוויטערען זיך פון אמת, אלץ מעהר פערציהט זיך איבער זיי א פינסטערער וואָלקען. און אלץ מעהר זעהען זיי ניט וואָס עס איז פאר זיי גוט און וואָס עס איז ניט גוט.

און דער שכל פון די בעלי תאוה ווערט אלע מאָל טעמפּער און טעמפּער, ביז זיי נעהמען אָן די שלעכטע וועג פאר א גוטע און די גוטע פאר א שלעכטע. און דאָס זיין אריינגעטהאָן אין עולם הזה ווערט ביי זיי א געזעץ און טאטעס לערנען דאָס זייערע קינדער און די קליגערע לערנען דאָס די מעהר אומוויסענדע און עס געהט אזוי ווייט, אז דער יצר הרע קריגט ביי זיי א פולע מאָס. ער פיהרט, הייסט עס, מיט זיי אוים וואָס ער וויל און אומרעכט ווערט ביי זיי רעכט און רעכט ווערט ביי זיי אומרעכט; דער בעל טובה וואָס שפּייזט א הונ־געריגען ווערט ביי זיי אָנגענומען אלס א כופר, אן אפּיקורוס, אזוי ווי, למשל, די אנשי סדום וואָס העלפען אן ארימאַן איז ביי זיי גאר געווען א חטא. און דעם וואָס געניסט פון דער וועלט בלויז פיעל נויטיג איז, רופען זיי פוילענ־צער, און דער וואָס איילט זיך ניט, וואָס יאָגט זיך ניט נאָך צופיעל עשירות און וועלט גענוסען, איז ביי זיי פערדעכענט אלס איינער וואָס טהוט ניט זיינע פפליכטען פאר זיך און פאר דער מענשהייט. און דעם וואָס בענוגענט זיך מיט דעם וואָס ער האָט, בעטיטלען זיי אלס שוועכלינג. נור דעם וואָס ערווערבט מעהר רייכטהום און געניסט א סך פון דער וועלט האלטען זיי פאר א פלייסיגען און ווערט געליבט און געאכטעט פון אלעמען.

און אז זיי געהען איבער דעם גרענעץ, אז זיי קריגען אריין א סך רייכטהום, מאכען זיי זייערע בייכער פאר זייערע געטער, זייערע קליידער פאר זייער תורה און זייערע שעהנע וואוינונגען פאר זייער מאראל. דאָס הייסט: זיי זיינען נור אריינגעטהאָן אין עסען גוט, טראָגען טייערע בגדים און וואוינען אין שעה־נע דירות. און אזוי בלאָנדזען זיי אין די זומפּען פון נארישקייט אָנגעלאָדען מיט שווערע משאות פון תאוות און זיינען פויל צו תשובה טהאָן, און זיי מיינען אז זיי פיהרען זיך אויף גוט, אז אזוי דארפען זיך מענשען אויפפיהרען.

און ווייל דער יצר הרע פאנגט א סך מענשען אין זיין נעץ און מאכט זיי פאר בעלי תאוה, דעריבער מוזען מיר האָבען פרושים, וואָס זאָלען נוהג זיין פאָלשטענדיגע פרישות, ניט בלויז די אלגעמיינע, כדי זיי זאָלען אָפּהאלטען די בעלי תאוה און זיי אומקעהרען אויף דער ריכטיגער וועג פון דער תורה, וואָס בעפעסטיגט די אמונה און וועלטליכע אינטערעסען.

די דאָזיגע פרושים קענען אָפּווענדען מענשען פון זייערע טהיערישע תאוות און דיענען אלס רופאים צו פערשטארקען די אמונה ביי די יעניגע וואָס טרעטען אָפּ פון גוטע מדות און זיינען אריינגעטהאָן אין אזעלכע מדות וואָס זייער סוף

איז א מיאוס'ער. און בעת דער יצר הרע איז גובר דעם שכל און מענשען ווערען אריינגעשלעפּט אין לוסט צו מותרות, צו איבעריגע, ניט נויטיגע וועלטליכע תענוגים, קומען די דאָזיגע פּרושים זיי צו הילף מיט דער איינציגער כוונה כדי צו פערשטארקען די אמונה, ניט כדי צו זוכען כבוד און רוהם.

זיי, די פּרושים, וואָס ענטזאגען זיך פון וועלטליכע תענוגים און געניסען פון דעם ניט, קענען מאכען זינדיגע פאר בעלי תשובה און פרומע לייט — נאָך פרימער. זייערע מדות טובות קענען דיענען אלס ביישפּיעל פאר אלעמען, ווייל זיי זיינען אזוי ווי די זון וואָס בעלייכט אנדערע פּלאנעטען אויבען און אונטען. אזוי ווי די תורה זאָגט אויף סדום: „ונשאתי לכל המקום בעבורם" — אויב אין סדום וועלען זיך געפינען א געוויסער צאָהל צדיקים, וועל איך (גאָט) אלע־מען מוחל זיין און וועל די שטאָדט ניט איבערקעהרען. דעריבער האָט מרים הנביאה געזאָגט: "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" — גאָט'ס ליעבהאָבער, די צדיקים, זיינען אזוי ווי די זון. זיי בעלייכטען מיט זייערע מעשים טובים שטראהלען אנדערע מענשען פון זייער דור און פערהיטען זיי פון שלעכטעס אויף דער וועלט און בעזאָרגען זיי מיט שכר לעולם הבא, אזוי ווי דער חכם זאָגט אין משלי: "פרי צדיק עץ חיים" — די פרוכט פון צדיק, די מעשים טובים זיינע, איז א בוים פון לעבען לעולם הבא.

און דעם מנהג פון פּרישות, פון זיין אָפּגעשיידט פון וועלטליכע תענוגים האָבען די נביאים און פארצייטיגע חסידים געהאַלטען, ווי עס איז בעשריבען אין זייערע ספרים. און איך וועל, מיט גאָטס הילף, ריידען דעריבער אין פּאַ־סיגען פּלאַץ, וואו עס וועט מיר צום האנד קומען.

פּרק ג'

ווענען דער פראגע אין וויפיעל כתות אָדער אין וויפיעל קלאסען ווערען די פון דער וועלט אָפּגעזונדערטע איינגעטיילט? וועל איך זאָגען, אז די ריכטיגע פּרושים וואָס שיידען זיך אָפּ פון וועלטליכע תענוגים ניט צו ליעב זייער געזונד־הייט און וואויל זיין, נור מיט דער אבזיכט כדי זיי זאָלען קענען מקיים זיין די תורה, זיינען דאָ דריי־ערליי. איין קלאס זונדערט זיך אין גאנצען אָפּ פון דער וועלט. זיי טהוען זיך ארויס פון גשמיות, פון זאכען וואָס אנבעלאנגען דעם קערפּער און ווילען דערגרייכען די מדרגה פון זיין גלייך ווי מלאכים. דיעזע פערלאָזען אלעס וואָס קען זיי מאכען וועלכע ניט איז שטערונג צו דיענען גאָט און זיי געהען אוועק וואוינען אין וויסטענהייטען צווישען בערג, וואו קיינע מענשען זיינען ניטאָ. זיי לעבען אויף גראָז און בלעטער און קליידען זיך אין שמאטעס אָדער וואָס ניט איז, אבי צודעקען זייער נאקעטקייט. זיי ווילען ניט פערשווענדען קיין צייט אויף קערפּערליכע נויטווענדיגקייטען, א זאך וואָס צוויי־שען מענשען וואָלטען זיי ניט געקענט אויספיהרען. און זיי האָבען קיין מורא פאר ווילדע חיות וואָס געפינען זיך אין די וויסטע ערטער, מחמת זייער מורא פאר גאָט איז גובר, שטייגט איבער די מורא פון וועלכע ניט איז געפאהרען, און זייער ליעבשאפט צו גאָט פערטרייבט פון זיי דעם געפיהל פון ליעב האָבען מענשען, און זיי דענקען ניט ווענען מענשען און האָבען זיי ניט אין זינען.

דיעזער קלאס פּרושים איז ווייט פון די אנדערע קלאסען. זייער פיהרונג איז עקסטרים, ניט נאָך דעם וואונש פון דער תורה, ווייל זיי זאָגען זיך אין

גאנצען אָפּ פון דער וועלט און די תורה וויל דאָס ניט, אזוי ווי מיר האָבען שוין פריהער דערמאָהנט דעם פּסוק פון ישעיה: "לא תהו בראה לשבת יצרה" — גאָט האָט ניט בעשאַפען די וועלט זי זאָל זיין וויסט, נור בעזעצט, און אזא פּרישות פיהרט ניט צו פּראָגרעס, נור צו דער רואינע פון דער וועלט.

די צווייטע קלאַס פּרושים זיינען די וואָס האַלטען אַן דעם מיטעל־פּונקט. זיי זאָגען זיך ניט אָפּ פון דער וועלט אין גאנצען, אָבער זיי פעראכטען מותרות, אי־בעריגע, אוננויטיגע תענוגים. זיי צאַמען איין זייערע תאוות און האָבען קיין לוסט צו זאכען, אָהן וועלכע מען קען זיך בעגעהן. און מותרות זיינען דאָ צוויי־ערליי. עס גיבען מותרות, וואָס זיינען ניט פערבונדען מיט'ן גוף, וואָס ליגען ניט אין קערפּער פון מענשען און ער קען אָפּטמאָל חשק האָבען צו זיי, אָבער ער קען זיי ניט קריגען. למשל: עסען גוט, טרינקען גוט, טראָגען טייערע קליי־דער און וואוינען אין א שעהנע דירה, קען מען דערצו האָבען תאוה און אָפּט־מאָל ניט געניסען דערפון צוליעב אָרימקייט אָדער אנדערע אורזאכען. עס זיינען ווידער דאָ מותרות וואָס זיינען בעהעפט מיט'ן מענשען און ער קען זיי שטענ־דיג געניסען, ווי צום ביישפּיעל: ריידען, לאַכען, רוהען, קוקען אויף וואָס מען דאַרף ניט, הערען וואָס עס טויג ניט צו הערען אָדער אין זינען האָבען אזעלכעס וואָס ניט נויטיג איז. אט פון דיזע ביידע־ערליי מותרות זאָגט זיך אָפּ דער צוויי־טער קלאַס פּרושים. זיי עסען ניט מעהר ווי עס איז נויטיג אויפצוהאלטען דאָס געזונד, זיי טרינקען ניט און קליידען זיך ניט מעהר ווי א מענש מוז טרינקען און קליידען זיך און זיי ריידען ניט און לאַכען ניט מעהר ווי נויטווענדיג. אָבער זיי פערלאָזען ניט די וועלט מיט איהרע מענשען און זאָגען זיך ניט אָפּ פון מענשליכע געזעלשאַפט אזוי ווי דער ערשטער קלאַס פּרושים. זיי וואנדערען ניט אום אין וויסטענהייטען, נור זיי זיצען איינזאַם ביי זיך אין דערהיים און געניסען פון דער וועלט אזוי פיעל וויפיעל עס איז נויטווענדיג פאר זייערע גופים און נשמות. אזא ארט פּרישות איז בעסער און נעהענטער צו דעם וואונש פון דער תורה ווי דער ערשטער קלאַס וואָס טהוט זיך אין גאנצען ארויס פון דער וועלט.

צום דריטען קלאַס פּרושים בעלאַנגען די וואָס זונדערען זיך אָפּ פון דער וועלט אין זייערע הערצער, אָבער מען זעהט עס אויף זיי ניט. פאַר דער וועלט ציינען זיי זיך אַלס פּשוט'ע מענשען. זיי בעשעפטיגען זיך מיט געוויסע מלאכות, קאָמפּאנירען זיך מיט מענשען און העלפען דעם ישוב העולם, טהוען אַלעס וואָס מענשען דאַרפען טהאָן, כדי די וועלט זאָל קענען א קיום האָבען. אין זייערע געדאנקען אָבער האָבען זיי נור אין זינען גאָט און אַלעס וואָס זיי טהוען איז לשם שמים, פון גאָטס וועגען. זיי ווייסען און פערשטעהען, אז זייערע נשמות זיינען גרים דאָ אויף דער וועלט און אז זיי זיינען ארונטערגעשיקט געוואָרען אהער געלייטערט צו ווערען. דעריבער האָט ביי זיי די וועלט קיין ווערדע ניט און זייער הויפּט שטרעבען איז צו עולם הבא. זיי ערוואַרטען דעם טויט, וויל דאַן וועלען זייערע נשמות קומען צוריק אין זייער מקור אין די עולמות העליונים, און אין דער זעלבער צייט היטען זיי זיך פון טויט און שטעלען זיך ניט אין סכנה ווען ניט נויטיג איז, וויל אזוי איז דער רצון פון בעשעפער. זיי גרייטען אַן שפּייז צו זייער נסיעה אויף יענער וועלט און האָבען שטענדיג אין זינען דאָס איבערקלייבען זיך פון דיזער וועלט אין דער וועלט פון אמת'ע רוה. זיי געניסען פון דיזער וועלט בלויז עטוואָס און גרייטען צו וואָס מעהר פאַר יענער וועלט.

דיעזער ארט פרישות איז נאָך בעסער און נאָך נעהענטער צו דעם וואונש פון דער תורה ווי דער ארט פרישות, וואָס מיר האָבען פריהער דערמאָהנט.

אָבער די וואָס שיידען זיך אָפּ פון וועלטליכע תענוגים, כדי צו ציהען דערפון נוצען דאָ אויף דיעזער וועלט; די יעניגע וואָס ציינען זיך ארויס אלס פרושים און זייערע הערצער זיינען ניט דערביי, די זיינען ניט קיינע פרושים, ווייל אזא ארט פרישות טויג ניט.

אזעלכע פאלשע פרושים זיינען דאָ דרייערליי. עס זיינען דאָ אזעלכע וואָס מיידען אוים וועלטליכע תענוגים און לעבען אין דחקות, קוים די נשמה אויפצוהאלטען, כדי זיי זאָלען קריגען א שם אלס פרומע לייט, וואָס ווילען ניט הנאה האָבען פון דער וועלט און מען זאָל זיי ליבען און שבחים זאָגען אויף זיי. זיי זיינען דערמיט אויסען, אז מענשען זאָלען האָבען אמונה אין זייער עהרליכקייט און מען זאָל זיי אנפערטרויען געלט און ענטדעקען פאר זיי סודות, כדי זיי זאָלען עס קענען אויסנוצען פון זייער טובה וועגען, אפילו ווען זיי וועלען דורכדעם אימיצען שאדען טהאָן. אזא ארט געפעלשטע פרישות איז די ערגסטע, ווייטסטע פון דעם אמת און די העסליכסטע פון אלע ניט אמת'ע פרישות.

צום צווייטען קלאס פאלשע פרושים בעלאנגען די וואָס ווערען כלומרשט פרושים, גיבען אויף זייער בעסערען ארט לעבען, ווען זייערע אומשטענדען ווערען געענדערט. ווען זיי ווערען אָרימער אָדער ווען זייערע פערדיענסטען ווערען קלענער און קיין בטחון אויף גאָט אז ער וועט זיי צוריק אומקעהרען בעסערע צייטען האָבען זיי ניט, הויבען זיי אָן קארגען מיט'ן עסען און גיבען אויף אנדערע וועלטליכע פערגעניגענס, אָבער זאָגען זאָגען זיי, אז זיי טהוען דאָס צוליעב דער מדה פון פרישות, ווייל זיי ווילען ניט הנאה האָבען פון דער וועלט. אזעלכע פרושים נארען בלויז אָפּ זייערע מיטמענשען, אָבער זיי מיינען דאָס ניט פון גאָטס וועגען. זייער כונה איז גאָר כדי צו שפּאָרען געלט און זיי זאָלען נאכהער זיך קענען אָנטהאָן מעהר תענוגים. אויף אזעלכע געפעלשטע פרושים זאָגט שלמה המלך אין קהלת: ״איש אשר יתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ולא ישליטנו לאכל ממנו״ — אזא איינער וואָס גאָט גיט איהם רייכטום און גיטער און כבוד, אָבער גאָט גיט איהם ניט די שליטה, די געלעגענהייט צו עסען פון דעם.

עס איז ווידער דאָ א דריטער קלאס פרושים, אָפּגעשיידטע פון וועלטליכע הנאות, וואָס זיי ווערען דאָס אוים נויטה. זיי זיינען אָרים און ניט פערמעגליך נאָכצוקומען די פאָדערונגען פון לעבען, און בעטען שטיצע ביי מענשען שעהמען זיי זיך, לעבען זיי אין גרויס דחקות, קומען אָפּ מיט וואָס עס איז, אבי אויפהאלטען די נשמה און פאר לייטען זאָגען זיי, אז זיי קענען לעבען בעסער, נור זיי ווילען זיין פרושים, ארויסגעטהאָנענע פון וועלטליכע זאכען. זיי זאָגען אזוי, כדי מען זאָל ניט וויסען אין וואָס פאר א לאגע זיי געפינען זיך און מען זאָל זיי ניט אָנבאָטען קיין הילף, ווייל זיי בעטראכטען דאָס פאר א חרפה. און אויב דו ווילסט וויסען ווער עס איז אן אמת'ער פרוש; אויב דו ווילסט זיך איבערציינגען וועמעס פרישות עס איז מיט א ריינעם געוויסען פון גאָטס וועגען און וועמעס ניט, קענסטו דאָס אויסגעפינען לויט די בעדינגונגען פון אמת'ע פרישות, וואָס איך וועל מיט גאָט'ס הילף אויסרעכענען. דער וואָס קומט נאָך די דאָזיגע תנאים, די דאָזיגע בעדינגונגען איז דער אמת'ער, אויפריכטיגער פרוש פון גאָטס וועגען, און דער וואָס קומט זיי ניט נאָך, האָט מיט זיין אָפּגעזונדערט זיין פון וועלטליכע הנאות אנדערע אבזיכטען. ער איז דערמיט אויסען זיי איינענע טובה

און ער טהוט עס ניט לשם שמים, כדי ער זאָל בעסער און מעהר קענען דיענען גאָט.

פרק ד'

וואָס זשע זיינען די תנאים וואָס געהערען צו די איינצעלנע פערזאָנען וואָס זיינען נוהג פרישות מעהר פון דעם כלל? האָט א געוויסער חסיד געזאָגט:

דער אמת'ער פרוש, וואָס צאַמט איין זיינע תאוות און זאָגט זיך אָפּ פון וועלטליכע הנאות בלויז פון גאָטס וועגען, בעזיצט בעזונדערע מדות און מאַניערען. אויף זיין פנים ליגט א פרעהליכקייט און טרויער — אין זיין הארצען. דאָס הייסט: ער צייגט זיך פאַר מענשען אלס צופריעדענער; אין הארצען אבער איז ער זיך מצער וואָס ער האָט ניט די מעגליכקייט צו דיענען גאָט נאָך מעהר ווי ער דיענט איהם. זיין הארץ איז זעהר ברייט אויפצונעהמען גוטעס און טהאָן גוטעס און איז אויך שפּל ביי זיך, ערנידעריגט, ווייל ער דענקט אלץ אז ער טהוט ניט גענוג. ער טראָגט אויף קיינעם קיין שנאה, האָט קיין לוסט צו נעהמען ביי אימיצען וואָס ניט איז, טאדעלט קיינעם ניט און רעדט ניט וועגען קיין מענשען אפילו צו גוטען אויס מורא טאָמער וועט ער ארויסריידען א שלעכט וואָרט. ער פערהאַסט גרויסקייט און חשיבות, ער וויל ניט, הייסט עס, מען זאָל איהם האלטען פאַר א גרויסען און חשוב'ען מענשען און האָט פיינט צו זיין אן אויבערהאַר. ער איז שטענדיג מיושב, איבערלייגט אין אלעם וואָס ער וויל טהאָן; איז א בעל זכרון, ווייל זיין קאָפּ איז ניט פערנומען מיט וועלטליכע פערגעניגענס; איז שטענדיג מודה אויף'ן אמת, ווייל קיין כבוד זוכט ער ניט, איז ווען ער איז אין עפּעס אומגערעכט, זאָגט ער אז ער איז אומגערעכט. ער איז אויך א בעל בשת, א שעהמעוודיגער, ווען ער טהוט עפּעס א זאַך וואָס איז ניט ריכטיג, שעהמט ער זיך דערמיט. ער היט זיך שטענדיג אז קיינער זאָל דורך איהם קיין גרויסען שאדען האָבען. צום ביישפּיל: ווען עס קומט איהם אויס צו זיין ערגעץ אן אורח, וויל ער ניט אז דער, ביי וועמען ער איז אן אורח, זאָל צו איהם פיעל צולייגען און בענוגענט זיך מיט דאָס ווענינגסטע וואָס מען גיט איהם.

דער אמת'ער פרוש בעזיצט אויך די מדה, אז ווען ער לאַכט, לאַכט ער ניט פיעל און ווען ער פאלט אריין אין כעס, ווערט ער ניט אויפגערעגט. ווען ער פרעגט עפּעס ביי אימיצען, איז זיין אבזיכט צו לערנען און וויסען די זאַך, ניט כדי צו בעריהמען זיך אז ער וויים וואָס צו פרעגען. זיין חכמה איז פיעל, ער קען און וויים א סך און פונדעסטוועגען איז ער א גרויסער עניו און שטאָלצירט ניט מיט זיין קענטנים און וויסען. זיין הסכמה איז שטאַרק, ווען ער איז מסכים אויף עפּעס א זאַך, ווען ער שטימט אויף עפּעס איין, האלט ער זיך דערביי און ענדערט ניט זיין מיינונג. ער איילט זיך ניט צו בעשליסען וואָס ניט איז, נור ער בעטראַכט אלעס פריהער, כדי ער זאָל ניט אָפּטהאָן קיין נאַריש־קייט. ווען ער קריעגט זיך אפילו, איז זיין קריעג שעהן, בדרך כבוד, און ער בעפאלט קיינעם ניט מיט זלזולים. אפילו ווען ער איז אין כעס איז ער אויך א צדיק און טרעט קיינעם ניט אָן גראָב. און אויב זיין געגנער פערלאַנגט פון איהם עפּעס, ערפילט ער זיין וואונש. זיין פריינדשאַפט צו מענשען איז א זויבערע, אהן פניות. דאָס וואָס ער נעהמט אויף זיך צו טהאָן אָדער ניט טהאָן איז שטאַרק. ער פיהרט עס, הייסט עס, דורך, און זיין אָפּמאַך מיט אימיצען איז

פינקטליך. גאָט'ס משפט נעהמט ער אָן פאַר גוט. דאָס הייסט: אויב גאָט שיקט אויף איהם אָן יסורים, איז ער זיי מקבל באהבה. ער געוועלטיגט איבער זיין יצר הרע, טאָדעלט ניט די יעניגע וואָס טהוען איהם שאַדען און בעשעפטיגט זיך ניט מיט זאַכען וואָס בריינגען איהם קיינע ריכטיגע נוצען.

ער האָט אויך ניט דעם געפיהל פון נקמה אפילו צו זיין גרעסטען שונא און ווען איינער טהוט איהם שלעכטעס, פערגעסט ער דאָס. ער מיידט אויס מטריח צו זיין אימיצען פון זיינטוועגען און ער פאַר אנדערע טהוט א סך. ווען עס געהט איהם שלעכט, דאנקט ער גאָט און טראָגט איבער כל־ערליי שאַדענס. אז מען בעט ביי איהם, גיט ער, און אז מען בע'גזל'ט איהם איז ער מוחל. אויב לייט ווילען איהם קיין טובה ניט טהאָן, האלט עס איהם ניט אָפּ פון טובות צו אנדערע און אויב לייט דערווייטערען איהם, ווילען פון איהם ניט וויסען, איז ער פונדעסטוועגען יענע לייט מקרב און ציינט צו זיי ארויס פריינדשאַפט. ער איז ווייכער פון פּוטער און זיסער פון האָניג. ער מאַכט מענשען אויפמערקזאַם אויף'ן אמת, רעדט גערעכטיגקייט, האָט ניט אין זינען קיינע תאוות און ערוואַרטעט זיין לעצטען טאָג, דאָס הייסט: דעם טויט. ער זאָגט און ער טהוט און פּטור'ט ניט אָפּ בלויז מיט זאָגען. איז פלייסיג צו טהאָן גוטעס און האלט זיין נשמה טייער. ער היט זיך. הייסט עס, ניט צו טהאָן אַ זאַך וואָס זאָל מאַכען אַ פלעק אויף זיין נשמה. ער ווערט בעטראַכט אלס א גבור, ווייל ער יאָגט זיך ניט נאָך קיינע תאוות. האָט ער ניט קיינע דורכפעלע אין זיינע אינטערעסען. ער איז בעשירמט פון שענדליכע זאַכען און איז אַ העלפער און שטיצער צו אָרימע לייט און געקריוו־דעטע. ער ענטדעקט ניט קיין פערבאָרגענע זאַכען און זאָגט ניט אויס קיינע סודות. ווען אפילו ער האָט א סך צרות, בעקלאָגט ער זיך וועניג. גוטעס גערענקט ער און שלעכטעס פערגעסט ער. ער איז ביי אלעמען געליעבט, מען פרעהט זיך מיט זיין געזעלשאַפט און זיין דערווייטערען זיך פערשאַפט טרויער. צוליעב די חכמת התורה וואָס ער בעזיצט איז ער ריין און געלייטערט און זיין עניוות בעשעהנט איהם. קלוגע מענשען דערמאָהנט ער צו טהאָן גוטעס און נארישע לערענט ער קלוג צו ווערען.

דער אמת'ער, אויפריכטיגער פּרוש האלט פון זיך ניט און אלעס וואָס אי־מיצער טהוט אין דעם ענין פון גאָטס דיענסט זעהט ביי איהם אויס בעסער ווי דאָס וואָס ער טהוט און אלע נשמות זיינען ביי איהם אין די אויגען ריינער און זויבערער ווי זיין נשמה. ער וויים שטענדיג זיינע פעהלערען און גערענקט זיינע זינד. ער האָט ליעב גאָט און פלייסט זיך נאָכצוקומען זיין ווילען. ער זוכט ניט צו מאָהנען זיינע קריוודעס און האלט ניט לאַנג קיין כעס. איז א חבר מיט די וואָס מאַכען איהם אויפמערקזאַם אויף גאָטס דיענסט, פערברייגגט מיט אָרימע לייט, האָט ליעב די גערעכטע, איז איבערגעגעבען צו די וואָס אכטען דעם אמת און איז א פאָטער צו יתומים, שטיצט אלמנות און עהרט אלע אָרימע און גע־דריקטע בכלל.

דאָס זיינען די תנאים וואָס אַן אמת'ער פּרוש לשם שמים דאַרף נאָכקומען און נאָך דיעזע סמנים קען מען אונטערשיידען צווישען א ריכטיגען פּרוש און ניט קיין ריכטיגען. אחוץ די אלע מדות און מאַנירען וואָס זיינען דאָ אויסגערע־כענט געוואָרען דאַרף דער אמת'ער פּרוש אויך נאָכקומען אלע חובות הלבבות, אלע הערצען־פפליכטען, וואָס זיינען דערמאָהנט געוואָרען אין דיעזען ספר, און וועלכע איך דאַרף ניט איבער'חזר'ן, ווייל זיי וועלען פערנעהמען צופיעל פּלאַץ.

פרק ה'

איצט געהען מיר צום פינפטען פונקט צו פערענטפערען די פראגע: וואס פאר אן ארט פרישות איז די בעסטע און פאסענדסטע לויט דעם אנקלאנג מיט דער תורה? אויף דיזער שאלה וועל איך ענטפערען, אז דאס נוהג זיין זיך בפרישות לויט די תורה פערלאנגט איז אויף דרייערליי אופנים.. מען דארף זיך פורש זיין, צוריקהאלטען זיך פון געוויסע זאכען אין געזעלשאפט, בעת מען געפינט זיך צווישען מענשען, און צווייערליי יחיד'ישע פרישות, יעדער איינער מיט זיך אליין. צו דיעזע בעלאנגען זאכען וואס מיר קענען ארויסווייזען מיט אונזערע עפענטליכע חושים און גליעדער, און זאכען וואס ליגען בלויז אין אונזערע מחשבות, אין די בעהעלטענים פון אונזערע הערצער. איך וועל עס מיט גאט'ס הילף ערקלעהרען אין קורצען לויט מיין מעגליכקייט.

וואס הייסט פרישות, אפגעזונדערטהייט אדער פרומקייט בעת מיר קאמפאנירען זיך מיט מענשען? וואס האט דער פרוש, דער וואס זאגט זיך אפ פון וועלטליכע הנאות צו טהאן בעת ער געפינט זיך אין געזעלשאפט? ערשטענס, דארף ער פאר זיי צייגען א פריינדליך פנים, א פרעהליך פנים און דערביי אויך זיין ערנידריגט ביי זיך, ניט ארויסווייזען קיין שום גאוה. ער דארף ריידען ווייכע רייד, ניט ריידען ווי א תקיף, נור ווי א נידערגעשלאגענער. צווייטענס, דארף ער זיין א בעל רחמנות און מיטלייד האבען מיט זיינע מיטמענשען. ער דארף זיך מטריח זיין פאר זיי און ניט צולאזען אז זיי זאלען זיך מטריח זיין פאר איהם. ער דארף אלעמען דערמאהנען צו גוטען, טהאן מיט זיי חסדים ניט ערווארטענדיג צו געניסען וועלכע ניט איז הנאה פון זיי, פון זייער איינגענטהום. דריטענס, דארף ער זיי העלפען אין די ענינים פון זייער תורה און זייער וועלט און זיין ביי זיי א מורה דרך, אנצייגען זיי דעם גוטען וועג, אין וועלכען זיי זאלען געהן, כדי זייערע מעשים זאלען זיין מרוצה פאר גאט. און אויב זיי רעדען צו איהם הארטע רייד, אויב זיי טאדלען אדער זידלען איהם, זאל ער עס געדולדיג איבערטראגען און בעטען ביי גאט, אויסרעדען דאס ביטער הארץ פאר איהם, ניט פאר די מענשען וואס זיינען איהם מצער. צו די פרישות וואס איז שייך צו א מענשען צווישען מענשען געהער אויך דאס זיין צוריקגעצויגען פון געזעלשאפט, וואו מען עסט איבעריגס, מען טרינקט, מען לאכט, מען פראוועט הוליאנקעס אדער מען טהוט אנדערע זאכען וואס געהען ארויס פון גרעניץ פון פרומקייט און מאראל און עס קען בריינגען צו זינד.

די צווייטע ארט פרישות וואס מיר דארפען נוהג זיין מיט אונזערע חושים, וואס לייט זעהען און אונזערע אברים, איז איינגעטהיילט אין צוויי טהיילען. איין טהייל איז אונז פערבאטען און דער צווייטער איז מותר, ניטא אויף איהם קיין פערבאט אין דער תורה. ווי, למשל, עסען טרפות איז אונז פערבאטען, אבער עסען כשר'ע פלייש, כאטש אפילו דאס איז אונטער דער קאטעגאריע פון מותרות, פון איבעריגע הנאות, אהן וועלכע מען קען זיך בעגעהן, פון דעסטוועגען מעג מען דאס. און יעדע פון די צוויי טהיילען ווערט איינגעטהיילט אין דריי חלקים. דאס הייסט: יעדע זאך וואס איז אסור און יעדע זאך וואס איז מותר איז אונטערווארפען דרייערליי אופנים. די דברים האסורים, די זאכען, וואס מען טאר ניט, זיינען דא אזעלכע וואס דער מענש האט פון דער נאטור א חשק דערצו, ער איז בעשאפען מיט דעם אינסטינקט אז ער זאל צו דעם האבען א געוויסע

ניגונג, ווי זנות און עסען מאנכע פערבאטענע זאכען. עס זיינען ווידער דא אזעלכע איסורים, זאכען וואס מען טאר ניט, וועלכע מען האט ניט פיינט און ניט ליעב, ניט מען פער'מאוס'ט עס און ניט מען האט דערצו א בעזונדערען חשק, אזוי ווי, צום ביישפיעל, שעטנז, חלב עסען און נאך פיעלע אזעלכע. עס זיינען ווידער דא זאכען וואס זיינען פערבאטען און דער מענש האט זיי פיינט בטבע, עס עקעלט איהם דערפון, ווי, למשל, עסען שרצים אדער פלייש פון א נבלה און עהנליכעס, וואס ווען אפילו עס זאל אויף דעם ניט זיין קיין פערבאט אין דער תורה, וואלט מען זיך אויך דערפון דערוויטערט. דארף דער מענש זיין אויף אזוי פיעל פרוש, אז די איסורים צו וועלכע ער גלוסט, צו וועלכע ער האט בטבע א חשק, זאלען ביי איהם זיין גלייך ווי די וועלכע ער פער'מאוס'ט פון נאטור. ער דארף, הייסט עס, ברעכען די נאטור אין זנות אדער אנדערע פערבאטענע זאכען, צו וועלכע ער האט א נאטירליכע נייגונג, זאלען איהם אזוי אפעקלען אזוי ווי א מאוס'ער שרץ אדער פלייש פון א פגירה.

און אז דו וועסט דערגרייכען אזא מדרגה, אז דיר וועט לייכט זיין אפצו־שיידען זיך פון פערבאטענע זאכען, אז דו וועסט זיך אזוי איינברעכען, אז דו וועסט בעהערשען דיין נאטור און דער לוסט צו געוויסע זאכען וועט ביי דיר פערוואנדעלט ווערען אין אן עקעל, וועסטו זיין פון די וואס ווערען נצול פון זינד, וואס אויף זיי זאגט דער חכם אין משלי: "לא יאונה לצדיק כל און" — דעם צדיק וועט ניט טרעפען, וועט צום האנד ניט קומען קיין זינד.

און אזוי איך אויף מיט די זאכען וואס מיר מעגען. דיעזע זיינען אויך איינגעטהיילט אין דרייערליי אופנים אדער קאטעגאריען. לאמיר נעהמען, צום ביישפיעל, סתם עסען. א מענש קען עסען נור אזוי פיעל וויפיעל עס איז איהם נויטיג צו דערהאלטען זיך ביים לעבען, אבער ניט לשום תענוג. ער עסט ווייל ער מוז עסען, ווייל דאס האלט איהם אויף דער וועלט, אבער ניט מעהר. אן אנדערער עסט אביסעל מעהר און בעסער ווי נויטווענדיג איז. זיין כונה איז ניט בלויז אויפצוהאלטען זיין קיום, זיין עקזיסטענץ אויף דער וועלט, נור ער וויל זיך אויך אביסעל תענוג פערשאפען, און א דריטער לאזט זיך אריין אין צופיעל תענוגים, ער כאפט איבער די מאס אין עסען און טרינקען. ער לאזט זיך צופיעל וואויל געהן און דאס קען איהם ברייננען צו עסען אדער טרינקען אזעלכעס וואס מען טאר ניט, ווייל פון צופיעל הוליען, פון צופיעל פארגעניגענס האבען פערגעסט מען אז גאט און די פפליכטען וואס מען האט צו איהם, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "פן ישתה וישכח מחוקק" — טאמער וועט ער צופיעל טרינקען און פערגעסען די געזעצען פון דער תורה.

דארפסטו, ברודער, זיך נוהג זיין בפרישות, זיין אזוי פיעל צוריקגעהאלטען פון איבעריגעס, אז דאס עסען אדער טרינקען לשם תענוג זאל ביי דיר זיין אזוי ווי אן איסור, אזוי ווי א פערבאטענע זאך, כאטש עס איז ניטא אויף דעם קיין פערבאט אין דער תורה. און דו ווייסט דאך, אז דער בעשעפער האט אנגע־זאגט דעם מלך: "ולא ירבה לו נשים, ולא ירבה לו סוסים" — ער זאל ניט האבען פיעל ווייבער און פיעל פערד, ער זאל זיך, הייסט עס, ניט אנטהאן צופיעל תענוגים, ווייל דאס וועט איהם ברייננען צו זינד. און שלמה המלך, כאטש ער איז געווען א גרויסער מענש, א קלוגער און פערשטענדיגער, איז ער פערפיהרט געווארען פון צופיעל תענוגים, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין נחמיה: "הלא על

אלה חטא שלמה" — מיט דעם וואס שלמה האט געהאט פיעל ווייבער האט ער געזינדיגט, ווייל זיי, די ווייבער, האבען איהם אראפּגעפיהרט פון וועג.

דעריבער היט זיך פון אלע זאכען וואס קענען דיך אפּווענדען פון גאט. אויב דו ביזט צופיעל פערנומען מיט זוכען דיין חיונה און דו קענסט זיך ניט אפּגעבען שטענדיג מיט דיענען גאט אין טהאט, האב וויינגסטענס אין זינען דיין סוף און זיי א פרוש, אן אפּגעזונדערטער פון צופיעל תענוגים אין דיין מחשבה, אזוי ווי אונזערע חז"ל האבען געזאגט אויף פיעלע צדיקים און חסידים וואס זיינען געוועזן פערנומען מיט וועלטליכע זאכען, מיט ציהען זייער חיונה פון ארבייט, און אין דער זעלבער צייט זיינען זיי געוועזן פרושים, אזוי ווי אבא חלקיה, וואס האט זיך בעשעפטיגט מיט גראבען ערד; שמאי, וואס איז געוועזן א בוי־מייסטער און הלל א האלץ־העקער און אין הארצען זיינען זיי געוועזן פרושים, אפּגעזונדערטע פון וועלטליכע זאכען וואס זיינען איבעריג און אהן וועלכע מען קען זיך בעגעהן. און די פרישות זאל דיך ניט אפּווענדען פון עוסק זיין אין וועלט־ליכע ענינים, דו זאלסט זיך, הייסט עס, ניט אפּזונדערען אין גאנצען פון דער וועלט און גאר ניט טהאן פאר זיך און דיינע מיטמענשען, ווייל דאס גופא וואס דו ביזט זיך עוסק אין וועלכע ניט איז מלאכה, טהוסטו דאך דאס פון גאט'ס וועגען, אזוי ווי איך האב פריהער געזאגט. און אז דו וועסט קענען אויפגעבען דיין מלאכה אדער בעשעפטיגונג, אז די אומשטענדען וועלען דאס דיר ערלויבען, וועסטו דאס אויך טהאן פון גאט'ס וועגען, כדי צו קענען איהם מעהר דיענען און פערווענדען די צייט פון דיין חיונה זוכען אויף תורה און מעשים טובים.

און כאטש מיר זאגען, אז א מענש איז ניט מחויב אויפצוגעבען זיין ארבייט צוליעב פרישות, זאלסטו ניט מיינען אז דאס איז געזאגט אויף שטענדיג אונטער אלע אומשטענדען. דאס איז נור געזאגט ווען עס האנדעלט זיך וועגען די נויטיגע טעגליכע חיונה, אבער זיין אריינגעטהאן אין וועלטליכע זאכען, אין מסחר אדער מלאכה, כדי אנצוגרייטען אויף שפּעטער, דאס דארף מען ניט. אין דעם פרט דארף מען האבען בטחון אין גאט, וואס ווייס דעם מענשען'ס מחשבות, און אויב די מחשבות זיינען גוטע, אויב ער האט אין זינען צו דיענען גאט, העלפט ער איהם אז ער זאל האבען זיין חיונה, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין פרקי אבות: כל המקים את התורה מעוני סופו לקימה מעושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני" — ווער עס היט אפּ די תורה צוליעב ארימקייט, ווייל ער האט ווייניג פרנסה און די צייט ערלויבט איהם צו לערנען און טהאן מעשים טובים, וועט איהם גאט העלפען מקים זיין די תורה אוים רייכקייט, דער אבער וואס איז ארויסגעטהאן פון דער תורה צוליעב רייכקייט, ווייל ער זוכט אנצוזאמלען רייכטהום און פערשווענדעט דארויף זיין גאנצע צייט, וועט דער סוף זיין אז ער וועט פעראָרימט ווערען און ניט קענען היטען די תורה, ווייל ער וועט זיין פערנומען אין זוכען חיונה.

און דו דארפסט זיך, ברודער, סטארען איינצוצאמען דיינע געפיהלען און די בעוועגונגען פון דיינע גליעדער ווי איך וועל דיר ווייטער ערקלעהרען.

צוערשט דארפסטו איינצאמען דיין צונג און האלטען געשלאסען דיינע ליפּען ניט צו ריידען דברים בטלים. דו דארפסט צו דעם אזוי איינגעוואהנט ווערען, אז בעוועגען דיין שווערסטען אבער זאל ביי דיר לייכטער זיין ווי בעוועגען דיין צונג. ווארום דער צונג בעוועגט זיך זעהר לייכט און שנעל צו ריידען דאס וואס מען דארף ניט און מען טאר ניט, און די זינד וואס מען קען בעגעהן מיט'ן צונג

זיינען מעהר ווי די זינד וואס מען קען בעגעהן מיט אנדערע גליעדער, טאקי צוליעב דעם גופא וואס ער באוועגט זיך לייכט און ווערט ניט אזוי אפגעמאטערט ווי די הענד אדער די פיס, ווען מען שטרענגט זיי אן. מיט'ן צונג קען מען טהאן גוטעס און שלעכטעס אהן פערמיטלער, אהן א זייטיגע זאך וואס זאל העלפען טהאן די מצוה אדער די עבירה. לאמיר נעהמען, צום בייזשפיעל, צדקה געבען, קען די האנד ניט געבען, ווען זי האט ניט וואס צו געבען. אדער פארקעהרט: גנב'ענען, מוז דאך זיין וואס צו גנב'ענען. מיט'ן צונג אבער איז מען אימשטאנד צו טהאן מצוות און עבירות אהן שום זייטיגע פאקטארען. דאריבער, ברודער, איז דער שכל מחייב, אז מען דארף אנווענדען אלע מעגליכקייטען צו האלטען דעם צונג אין צאם און ניט פריי לאזען איהם צו ריידען אבי וואס. ער דארף נור זיין פריי צו ריידען דאס וואס נויטיג איז אין תורה אדער וועלטליכע זאכען און ניט מעהר. אז דו וועסט זיך אזוי פיהרען, וועט דיר דער צונג קיין שאדען טהאן, אזוי ווי שלמה המלך זאגט אין משלי: "מות וחיים ביד לשון" — טויט און לעבען איז אין די הענד אדער אין רשות פון צונג.

און דאס וואס איך זאג אז צוערשט דארפסטו איינהאלטען דעם צונג איז צוליעב דעם, ווייל דער צונג קען ברייגגען ערגערעס ווי אלע אנדערע אברים, ווייל דיזער גליעד איז דער שעדליכסטער, ווען מען האלט איהם ניט געצאמט, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "מי האיש החפץ חיים, נצור לשונך" — דער וואס וויל לעבען, זאל צום אלעם ערשטען היטען זיין צונג. און אין אונזערע ספרים ווערט פיעל גערעדט וועגען דיזען ענין און עס איז גוט בעקאנט..

און אויב דו ווילסט זיך איבערצייגען וועגען די פעהלערען וואס דו בעגעהסט מיט דיין צונג, נעהם אויף זיך צו האלטען אין זכרון אלעס וואס דו רעדסט ביי טאג זייענדיג צווישען מענשען. אויב מעגליך, פערשרייב יעדעס ווארט וואס נעהט ארויס פון דיין מויל, און ביי נאכט, ווען דיינע געדאנקען זיינען פריי, טראכט איבער אלעס וואס דו האסט דורכ'ן טאג גערעדט, וועסטו ווייסען וואס דו האסט געדארפט ריידען און וואס דו האסט ניט געדארפט; וועלכע רייד עס האבען דיר געבראכט נוצען און וועלכע — שאדען. דו וועסט דאן איבער־צייגט זיין, אז דו האסט גערעדט איבריגע רייד, וועלכע מען טאר ניט, אזוי ווי רכילות און לשון הרע און דו וועסט אנערקענען דיין אייגענעם פעהלער.

און דו זאלסט עס שטענדיג אין זינען האבען, דו זאלסט שטענדיג טראכטען וועגען די שאדענס וואס דיין צונג קען דיר ברייגגען אזוי ווי דו טראכסט ווי אזוי אויסצומיידען די עוולות וואס דיינע שונאים בעגעהען געגען דיר. דו זאלסט גאר ניט אויפהערען צו האלטען קאנטראל איבער דיין צונג און ריידען וואס ווייניגער. אנשטאט צו ריידען א סך, זאלסטו בעסער א סך דענקען און האבען מיט זיך אליין א חשבון. ווארום דאס דענקען איז אזוי ווי א ליכט און דער חשבון וואס א מענש האט מיט זיך אליין איז אזוי ווי זונען שטראהלען וואס דרינגען אריין אין דיין הארצען צו וויסען וואס דארט איז פארבארגען. און דער צונג איז דער טהויער צו די בעהעלטענים פון הארצען. ווען דו לאזט אפ דיין צונג, ווען דו בעפרייסט איהם, הערט ער אויף היטען דיינע הערצליכע אוצרות און ער צייגט ארויס און ניט איבער אזעלכעס וואס דו ווילסט ניט און עס טויג פאר דיר ניט אז עס זאל ארויסגעגעבען ווערען. אז דו וועסט אבער האלטען א וואך איבער'ן טהויער וועט דיין הערצליכער אוצר זיין געהיט, קיינער וועט, הייסט עס, ניט וויסען וואס ביי דיר אין הארצען טהו טזיך, אזוי

ווי דער חכם זאגט אין משלי: "גם אויל מחריש חכם יחשב" — אפילו א נאר ווען ער שווייגט האלט מען איהם אויך פאר א קלוגען, אדער אין קהלת ווערט געזאגט: "אל תבהל על פיך" — דו זאלסט ניט איילען צוריידען מיט דיין מויל, נור פריהער גוט בעטראכטען אויב דו זאלסט ריידען אדער ניט ריידען.

נאכדעם, ווען דו וועסט האבען דיין צונג איינגעצאמט, ווענד אן מיטעל צו פערמאכען דיינע אויגען, ניט געברויכען, הייסט עס, דיין זעה קראפט אויף זאכען וואס דו דארפסט ניט קוקען, וואס זיינען ניט נויטיג צו זעהן אדער אזעל־כעס וואס קען דיך אפווענדען פון דענקען וועגען וויכטיגעס, וואס קען דיר נוצען בריינגען. מייד אוים דאס צופיעל קוקען, ווייל דאס קען בריינגען צו זינד, אזוי ווי די רז"ל האבען געזאגט: "לבא ועינא תרי סרסורי דחטאה" — דאס הארץ און די אויגען זיינען צוויי פאקטארען צו זינד. מיט די אויגען זעהט מען א זאך וואס מען טאר ניט און דאס הארץ קריגט דערצו חשק און עס בריינגט דעם מענשען צו זינדיגען. בענוץ דיין קוק און דיין בליק צו קוקען אויף גאט'ס וואונדערליכע שאפונג און דערפון וועסטו פערשטעהן זיין מאכט און טובות וואס ער טהוט מיט זיינע בעשאפענע, אזוי ווי דוד המלך זאגט אין תהלים: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך" — ווען איך זעה דיינע הימלען, די ווערק פון דיינע פינגער, די לבנה און די שטערען, ווייס איך וואס פאר א גרויסער און מעכטיגער גאט דו ביזט, אדער ווי עס ווערט דארט ווייטער געזאגט אין דעם קאפיטעל „השמים מספרים כבוד אל".

נאכהער זאלטו איינגעוואוינען דיינע אויערען זיי זאלען פערשטאפט זיין פון הערען אזעלכעס וואס דו דארפסט ניט הערען. און ווי ווייט מעגליך מייד אוים צו הערען אזעלכעס וואס קען דיר בריינגען מעהר שאדען ווי נוצען, ווי, למשל, ליגענס, רכילות און לשון הרע. דו זאלסט זיך אויך ניט צוהערען צו געזאנג, צו מוזיק און צו לוסטיגע געלעכטערס, וואס ווענדען אפ דעם מענשען פון מצוות און גוטע טהאטען; אבער לייג צו דיינע אויערען צו הערען וואס גוטע און פרומע לייט זאגען וועגען דיענען גאט, אזוי ווי עס ווערט געזאגט אין משלי: "הט אזנך ושמע דברי חכמים" — בויג צו דיין אויער און הער די רייד פון חכמים. אן אנדער פסוק זאגט דארט: "אזן שומעת תוכחת חיים" — דער אויער וואס הערט שטראף רייד בריינגט לעבען.

נאכהער זאלסטו זיך בעמיהען איינצוצאמען דעם חוש הטעם, דעם געפיהל פון געשמאק, פון אונטערשיידען צווישען א געשמאקען מאכל צו ניט קיין גע־שמאקען און ניט עסען און טרינקען מעהר ווי דו מוזט האבען נויטיג. דו זאלסט אויסמיידען צו עסען א סך פאטראוועס מיט דיין ברויט. בענוגען זיך מיט איין פאטראווע, אויב נור דו קענסט עס אויספיהרען. און דעם איין מאכל, וואס דו עסט מיט דיין ברויט, זאלסטו אויך ניט עסען קיין סך, נור אזוי פיעל וואס זאל דיר לייכטער מאכען אראפצושלינגען דיין ברויט, אבער ניט פון תענוג וועגען. און געוואוין זיך צו געוויסע צייטען צו עסען ברויט מיט נישט, כדי ווען עס וועט זיך מאכען א צייט אז דו וועסט גארניט האבען צום ברויט זאל דיר לייכטער זיין אויסצוקומען מיט ברויט אליין. און אויב דו קענסט אויסקומען אהן געריכטען, אויף וועלכע מען דארף פערשווענדען מיה און צייט צו פער־פערטיגען זיי, טהו דאס. עס פייגען, וויינטרויבען אדער אנדערע פרוכט מיט ברויט, כדי צו שפארען טרחה און צייט. און דיין בייטאגיגער עסען זאל זיין א לייכטערע ווי דער ביינאכטיגער. דו זאלסט בייטאג עסען ווייניג און א

לייכטע אכילה, ווארום אז דער מאָגען איז פול, ווערען די גליעדער שווער און מען ווערט פויל און דאָס קען זיין א שטערונג צו דיענען גאָט אָדער טהאָן וועלטליכע זאכען וואָס מען מוז טהאָן. און אז דו וועסט געוואוינט ווערען נאָכצוקומען דאָס וואָס איך האָב פריהער געזאָגט, זאָלסטו זיך איינגעוואוינען צו פאַסטען כאָטש איין טאָג אין וואָך. און ווי ווייט דו קענסט ברעכען דיין נאַטור ניט צו האָבען קיין פערלאַנג צו עסען און טרינקען, זאָלסטו דאָס טהאָן. און ווען דו עסט זאָל זיין כונה זיין מעהר פון רפואה וועגען ווי צוליעב זאַטקייט. דאָס הייסט: דו זאָלסט עסען מעהר מיט'ן צוועק צו דערהאַלטען דיין געזונד איידער פון הנאה וועגען. און דיין געטראַנק זאָל זיין וואסער, סיידען דו דאַרפסט טרינקען פון דיין געזונד וועגען אָדער כדי צו פערטרייבען דאגה און מרה שחורה, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין משלי: "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" — גיט שטאַרקע געטראַנק צום פערצווייפעלטען און וויין — צו א פערביטערטען, צו א בעל דאגות. דו זאָלסט אָבער אפילו אין אזא פאַל ניט טרינקען קיין סך און ניט פּראָווען קיינע וויין הוליאַנקעס אין געזעלענשאַפט, ווייל דאָס טרינקען איז א גרויסע שטערונג צו מקים זיין די תורה און צו טהאָן וויכטיגע זאכען פאַר דער מענשהייט. ווי עס ווערט געזאָגט אין משלי: "לץ היין הומה שכר" — וויין מאַכט דעם מענשען פאַר א לץ, פאַר אן אָפּלאַכער און שטאַרקע געטראַנק בערוישט דעם מענשען. און בכלל וועגען עסען און טרינקען זאָגט דער פסוק: "אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר" — דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס פרעסען פלייש און זויפען וויין, ווייל דער וואָס לאָזט זיך אריין אין דעם קען ניט קלוג זיין.

נאכהער זאָלסטו זיך נעהמען די מיה אָפּצוהיטען זיך ניט צו בעריהרען מיט דיין האַנד קיין זאַך וואָס בעלאַנגט ניט צו דיר. און דערווייטער זיך פון אַלע סאָרטען גנבה, נארעריי, גזלה און פון אימיצען בייז טהאָן. זיי איינגעהאַלטען מיט די בעוועגונגען פון דיינע הענד און איידער דו נעהסט עפּעס טהאָן מיט די הענד בעטראַכט וואָס דער סוף קען דערפון ארויסקומען. און היט דיין מאָראַל און בעשיידענהייט דו זאָלסט קיינעם קיין שלעכטס ניט טהאָן בעת דו וועסט דערהויבען זיין, בעת דו וועסט שטעהן אויף אזא מדרגה, אז דו וועסט האָבען די מאַכט צו טהאָן מענשען שלעכטעס, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין ישעיה: "ושומר ידו מעשות כל רע" — ער היט זיינע הענד פון טהאָן שלעכטעס. אין אן אנדער פסוק דאַרט ווערט געזאָגט: "נוער כפיו מתמוך בשוחד" — ער טרייסעלט אָפּ זיינע הענד פון נעהמען שוחד, כאבאר. דו זאָלסט אָבער בענוצען דיינע הענד אויף זאכען וואָס גאָט האָט געבאָטען, ווי למשל, צדקה געבען, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין דער תורה: "פתוח תפתח את ידך" — דו זאָלסט עפענען דיין האַנד צו העלפען און שטיצען אָרימע לייט. און אין משלי איז דאָ א פסוק: "כפה פרשה לאביון" — די אשת חיל, די גוטע און פרומע פרוי שטרעקט אויס איהר האַנד צום אביון. דו דאַרפסט אויך בענוצען דיינע הענד צו ארבייטען און פערדיענען אויף חיונה און ניט געניסען פון אזעלכע געלט וואָס מען טאָר ניט געניסען אָדער אָנקומען צו די הילף און שטיצע פון מענשען. ווארום אז דו קומסט אָן צו לייטען, אז מענשען זיינען דיך מפרנס אָדער שטיצען דיך אויף וואָס פאַר אן אופן עס זאָל ניט זיין, מיינט עס, אז דו פערקויפסט זיי א טייל פון דיינע זכיות, א טייל פון דעם שכר וואָס דו דאַרפסט קריגען פאַר דיינע גוטע מעשים, וועלכע דו וואָלסט ניט געקענט טהאָן,

ווען יענע וואָלטען דיך ניט אויסגעהאָלפען מיט לעבענסמיטעל. און דו זאָלסט קיינעם ניט פאַלען צו לאַסט, אַזוי ווי אַ געוויסער חכם האָט געזאָגט: "גאָט זאָל זיך מרחם זיין אויף דעם יעניגען וואָס האָט זיך אָפּגעזונדערט פון דער וועלט, וואָס איז זיך נוהג בפרישות, אָבער ער פאַלט דורכדעם ניט צו לאַסט אויף זיינע גוטע פריינד, ווייל ער טהוט עפּעס צו פערדיענען זיין לעבענסמיטעל, אַזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין תהלים: "יגיע כפיך כי תאכל" — אז דו וועסט עסען די האָרעוואַניע פון דיינע הענד, וועט דיר זיין גוט און וואויל אויףביידע וועלטען."
און עס איז שוין לאַנג געזאָגט געוואָרען אז דער אָנפאַנג פון פרישות, פון פרום זיין, איז פּרנסה. צוערשט דאַרף אַ מענש אין זינען האָבען צו פערדיענען זיין חיונה מיט זיינע אייגענע הענד, דאַן קען ער זיך נוהג זיין בפרישות, אָפּגעזונ־דערט זיין פון וועלטליכע זאַכען וואָס זיינען ניט קיין נויטווענדיגקייט.

נאָכהער פּיהר זיך אַזוי מיט דיינע פּיס און בעשרענק זיי בלויז פאַר געוויסע צוועקען. בענוץ זיי ניט אויף אומגעהן מיט רשעים, וואָס זוכען מותרות, איבערי־גע זאַכען וואָס ניט נויטיג זיינען, אַזוי ווי דוד המלך ע"ה זאָגט אין תהלים: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים" — וואויל איז דעם מענשען וואָס איז ניט געגאַנגען אין דער עצה פון רשעים, וואָס האָט ניט געפאָלגט זייער ראַטה און זיי ניט נאָכגעטהאָן. דו זאָלסט אָבער די פּיס געברויכען צו לויפען טהאָן גוטעס און קאָמפּאַנירען זיך מיט חכמים, מיט גוטע און פרומע לייט, אַזוי ווי שלמה המלך זאָגט אין משלי: „הולך את חכמים יחכם" — דער וואָס געהט אום מיט חכמים ווערט אויך קלוג. אין אַן אנדער פּלאַץ זאָגט ער דאָרט: "למען תלך בדרך טובים" — דו זאָלסט געהן אין וועג פון גוטע.

און אויף אַלעם וואָס מיר האָבען פריהער געזאָגט זיינען דאָ פּסוקים וואָס וואָרנען אונז. דער פּסוק זאָגט אין ישעיה: "מי יגור לנו אש אוכלה?" — ווער וועט שטעהן פאַר אונז, ווער וועט אונז בעשיצען פון גאָט'ס פייערדיגען צאָרן? רעכענט ער דאָרט אויס: דער וואָס געהט אין גערעכטיגקייט, רעדט נור אַזעל־כעס וואָס מען דאַרף ריידען, האַסט צו האָבען געלד אויף ניט קיין אָרענטליכען אופן, טרייסעלט זיך אָפּ פון שוחד, פערשטאָפּט זיינע אויערען און פערמאַכט זיינע אויגען פון הערען און זעהן שלעכטעס. דוד המלך, ע"ה, אין תהלים אין קאַפּיטעל : "ה' מי יגור באהליך" רעכענט אויך אויס א רייהע פון מעשים וואָס א מענש דאַרף געוואוינען זיינע גליעדער און געפיהלען.

און דו זאָלסט, ברודער, וויסען, אז דו דאַרפסט אַלעם נאָכקומען. דו מוזט דיינע אַלע אברים און געפיהלען היטען פון שלעכטעס, ווייל דאָס איז אַזוי ווי פּערל וואָס זיינען אָרויפגעצויגען אויף א שנירעל, איז אויב דו וועסט איבער־רייסען דעם שנירעל אָרונטערצונעהמען איין פּערל, וועלען זיי אַלע צופאַלען. אויב דו וועסט, למשל, היטען דיינע אַלע גליעדער, נור די הענד וועסטו פריי־לאָזען צו טהאָן וואָס מען טאָר ניט, וועסטו שוין זינדיגען מיט די פּיס און מיט די אנדערע אברים אויך. דעריבער היט זיי אָפּ אַלע און איינע די אנדערע וועט־לען העלפען צו טהאָן גוטעס, אַזוי ווי די רז"ל זאָגען אין פּרקי אבות: "מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה" — איין מצוה שלעפּט מיט נאָך א מצוה און אַן עבירה שלעפּט נאָך אַן עבירה.

און וועגען דעם דריטען אָרט פרישות, וועגען די פרישות פון אונזערע מחשבות, וואָס איך האָב דערמאָהנט אין אָנפאַנג פון דיעזען פּרק, וועל איך זאָגען, אז דער אָנפאַנג פון דיעזען אָרט פרישות בעשטעהט אין דעם, אז די

גערוּנקען פון מענשען זאָלען שטענדיג זיין קאָנצענטרירט צו גאָטעס דיענסט. וואָס דו טהוסט און וואָס דו טראכסט זאָל נור זיין פון גאָטס וועגען. דו זאָלסט נור אין זינען האָבען צו האָבען דיין חיונה אזוי ווייט ווי נויטיג איז אויפצוהאַל־טען דיין געזונד, אָבער ניט פון תענוג און בעקוועהמליכקייט וועגען. דו זאָלסט ניט האָבען אין דיין מחשבה רייך צו ווערען, כדי צו זיין אן אויבער־האַרר איבער אימיצען אָדער בעריהמען זיך דערמיט. דיין אָפּגעזונדערט זיין פון וועלטליכע תענוגים, זאָל ניט זיין כדי צו קריגען א נאָמען אלס א צדיק אָדער כדי אָנצו־זאַמלען פערמעגען, נור פון גאָטס וועגען. און דו זאָלסט מיט דיין פרישות ניט איבערטרעטען דעם גרענעץ פון דער תורה. דו זאָלסט ניט פאַסטען שבתים, ימים טובים און ראש חודש און דו זאָלסט זיך ניט ענטזאָגען פון אנדערע תענוגים וואָס מען איז מחויב נאָך דעם דין פון תורה. דיין פרישות דאַרף נור בעשטעהן אין דעם ניט צו האָבען קיין לוסט צו איבעריגע זאַכען, נור דאָס וואָס דו מוזט שוין באַלד נויטיג האָבען. דו דאַרפסט זיך שטענדיג פאַרשטעלען, אז דו האָסט צו זיין אויף דער וועלט בלויז דעם טאָג און אין אבענד מוזטו אוועק פון איהר. אז דו וועסט זיך אזוי פאַרשטעלען, וועסטו ניט האָבען קיין לוסט צוצוגרייטען אויף וועןען עס איז און דו וועסט זיך בענוגענען מיט דעם וואָס דו האָסט דיינע צייטווייליגע נויטווענדיגקייטען. און אז צו דעם וועסטו האָבען חשבון הנפש, ווי מיר האָבען ארומגערעדט אין פאָריגען שער, און וועסט האָבען בטחון אין גאָט און נאָכקומען אלע חובות הלבבות, וואָס מיר האָבען ערקלעהרט אין דיעזען ספר, וועסטו ערשט זיין א ריכטיגער פרוש, לויט דעם פערלאַנג פון גאָט און זיין תורה. בעטראַכט די זאַך און נעהם עס גוט אין זינען און דאָס וועט דיר ברייננען גוטעס.

פרק ו׳

איצט וועלען מיר ערקלעהרען די ענינים פון פרישות, וואָס געפינען זיך אין די הייליגע שריפטען און אין דער גמרא.

א מין פרישות ווערט דערמאָהנט אין דער תורה פון יעקב אבינו. וועלכער האָט געזאָגט: ״ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש״ — גאָט זאָל מיר געבען ברויט צו עסען און א מלבוש אָנצוקליידען — זאַכען וואָס אָהן דעם קען מען ניט אויסקומען; אָבער אנדערע פאַרגעניגענס און הנאות האָט ער ניט פערלאַנגט. פון משה רבנו, דערצעהלט די תורה, אז ער האָט דריי מאָל געפאַסט צו פיער־ציג טעג מיט פיערציג נעכט. אליהו הנביא, ווערט געזאָגט אין מלכים א׳, האָט אויך געפאַסט פיערציג טעג, אזוי ווי עס שטעהט דאָרט: ״וילך בכח האכילה ארבעים יום״ — אליהו הנביא איז מיט׳ן כח פון זיין עסען א מאָהלצייט געגאַנ־גען פיערציג טעג אומגעגעסען. און די אלע פרישות, אפילו די לאַנגע תעניתים זיינען געווען מרוצה צו גאָט. פראַוועןן נזירות, ניט טרינקען קיין וויין און לאָזען וואַקסען די האָר, ניט שערען זיך, איז אויך א מין פרישות, ווייל דער נזיר מיידט דאָך אויס די דאָזיגע צוויי תענוגים, און דאָס איז ביי גאָט אָנגעלייגט, און ער רופט דעם נזיר ״קדוש״, הייליגער, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין נשא: ״כל ימי נזרו קדוש הוא״ — די גאַנצע צייט פון זיין נזירות איז ער הייליג. א פשיטא שוין דער וואָס ענטזאָגט זיך פון אלע תענוגים און ער האָט צו דעם קיין לוסט, איז נאָך מעהר חשוב ביי גאָט און ער פערדיענט מעהר שכר.

מיר נעפינען ווידער אין דער תורה, אז גאט האט אנגעזאגט אהרן הכהן: "יין ושכר אל תשת אתה ובניך בבואכם אל אהל מועד" — דו און דיינע זיהן זאלען ניט טרינקען קיין וויין און אנדערע שארפע משקאות ווען איהר דארפט קומען אין אהל מועד. דאס איז אן אנזאג אויסצומיידען אזעלכע זאכען וואס קענען פערהינדערען די פאלקאמענהייט פון גאטעס דיענסט. אזוי ווי די רז"ל האבען געזאגט: דער וואס האט געטרונקען א רביעית וויין, זאל קיינע שאלות ניט פסק'ענען; דער וואס האט געטרונקען א רביעית וויין, זאל ניט תפלה טהאן צו גאט, זאל ניט דאווענען, ווייל וויין צומישט די רעיונות און מען קען נאך א טעות האבען אין א דין אדער ניט ארויסברייננגען די תפלה ווי געהעריג איז.

עס איז דא נאך אן ארט פרישות, וואס ווערט דערמאהנט אין ירמיה. יונדב בן רכב, ווערט דארט דערצעהלט, האט אנגעזאגט זיינע קינדער זיי זאלען ניט טרינקען קיין וויין, ניט זעען, ניט פלאנצען קיין וויינגארטען און ניט בויען קיין הייזער, נור וואוינען אין געצעלטען, אין פאלאטקעס אויסער'ן שטאדט, אפגעזונדערט פון מענשען. דאס איז שוין א הויכער ארט פרישות. דאס הייסט שוין אזוי גוט ווי אין גאנצען זיין אפגעזונדערט פון דער וועלט, און דער בעשעפער האט די בני יונדב געליבט פאר מקים זיין זייער פאטער'ס פערזאג, אזוי ווי דער פסוק זאגט דארט: "לא יכרת איש ליונדב בן רכב" — עס וועט ניט אומקומען קיין מענש פון יונדב בן רכב. אלישע הנביא האט זיך אויך נוהג געווען בפרישות. ווי עס ווערט דערצעהלט אין מלכים א': "וילך אחרי אליהו וישרתהו" — אלישע האט פערלאזט זיינע עלטערען, זיין משפחה און אלעס וואס ער האט געהאט און איז אוועק בעדיענען אליהו הנביא. און אזוי איז געווען דער מנהג פון די נביאים פון יענעם דור און פון פאריגע דורות, אז זיי האבען אוועקגעלאזט וועלטליכע זאכען און אפילו זייערע אייגענע נויטווענדיגקייטען און זיינען אוועק אין וויסטענהייטען, כדי אפצוגעבען זיך בלויז מיט גאטעס דיענסט אי מיט זייערע אברים, אי מיט זייערע מחשבות.

די תורה זאגט אונז אן אויף פרישות דורך פאסטען בעת מיר טהוען תשובה און מיר בעטען מחילה אויף אונזערע זינד. יום הכפורים זיינען מיר מחויב צו האלטען א תענית און פייניגען זיך. די כונה דערביי איז, אז מיר זאלען איינצאמען אונזערע תאוות און זיך דערווייטערען פון תענוגים, וואס דאס ברייננגט אם מעהרסטען צו זינד, אזוי ווי דער פסוק זאגט אין הושע: "כמרעיתם וישבעו" — אז זיי האבען זיך אויסגעפאשעט און זאט געווען האבען זיי פערגעסען אן גאט. פערקעהרט ווידער זאגט דארט דער פסוק: "בצר להם ישחרונני" — ווען עס איז זיי שלעכט זוכען זיי מיך, גאט.

נאך אן ארט פרישות ווערט דערמאהנט אין זכריה. דער פסוק זאגט דארט: "ולא ילבשו אדרת שער למען כחש" — זיי זאלען ניט אנקליידען א פעל מאנטעל כדי נארען די וועלט. זעהט מען דערפון, אז עס איז דאמאלס געווען דער מנהג פון פרומע לייט צו קליידען זיך אין פעל פון חיות, ניט אין מלבושים פון אנדערע מאטעריעס וואס מען האט צו יענער צייט געטראגען. זאגט עס אן דער נביא, אז קיינער זאל זיך ניט אנטהאן אין אן אדרת שער מיט דער כונה כדי לייט זאלען מיינען אז זיי זיינען פרומע לייט, גאטספארכטיגע מענשען.

און דוד המלך זאגט אין תהלים: „טרם אענה אני שוגג" — איידער איך האב זיך געפייניגט בין איך געווען א שוגג, א זינדער אונגערן, און נאכהער

זאָגט ער: ״טוב לי כי עניתי״ — מיר איז גוט, איך האָב אויפגעהערט צו זינדיגען, ווייל איך האָב זיך געפּייניגט, ווייל איך האָב זיך צוריק געהאַלטען פון תאוות און אפילו פון נויטווענדיגע זאַכען.

איוב איז אויך געווען א פּרוש, א צוריקגעהאַלטענער פון וועלטליכע בעקוועהמליכקייטען, ווי ער דערצעהלט אויף זיך, אז ער האָט פערהאַסט וועלטליכע תענוגים, זיין פערמעגען און האָט זיך איבערגעגעבען בלויז צו טהאָן גוטעס.

אזוי איז אויך געווען דניאל. ווען ער האָט געטרויערט אויף׳ן גלות און תפלה געטהאָן צו גאָט וועגען דעם, האָט ער געזאָגט: ״לחם חמודות לא אכלתי״ — קיינע לאַקאָמע זאַכען האָב איך ניט געגעסען. און דאָס איז געווען אָנגענעמט ביי גאָט, און דער מלאך האָט נאָכהער געזאָגט צו דניאל: ״מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות״ — פון דעם ערשטען טאָג אָן זייט דו האָסט זיך אין זינען גענומען צו פערשטעהן און זיך פּייניגען, זיינען דיינע רייד געהערט געוואָרען פון גאָט. אזא פּרישות ווי דניאל האָט נוהג געווען מיט׳ן אבזיכט צו פּועל׳ן ביי גאָט אז ער זאָל די אידען אויסלייזען פון גלות, איז די בעסטע.

די איינוואוינער פון נינוה, ווערט דערצעהלט אין יונה, האָבען זיך געפּייניגט, ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט, אז דער בעשעפער וויל זיי אומברייגען פאַר זייערע זינד. ווען המן הרשע האָט געוואָלט אומברייגען די אידען, ווערט דערצעהלט אין מגילת אסתר, אז די אידען האָבען געפאַסט און זיך געפּייניגט, און אין א סך אַזעלכע פעלע ווערט דערצעהלט אין אונזערע ספרים, אז מען האָט זיך נוהג געווען בפּרישות, מען האָט זיך צוריקגעהאַלטען פון בעקוועהמליכקייטען און תענוגים, ווען עס איז געקומען אן עת צרה.

און שלמה המלך רעדט וועגען פּרישות אין משלי און אין קהלת. ״אל תהי בסובאי יין״ — דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס זויפען וויין. ״מעט שנות מעט תנומות״ — אביסעל שלאָפען אביסעלע דרעמלען. ״אל תתן לנשים הילך״ — פערשווענד ניט דיינע קרעפטען ביי פרויען. ״טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה״ — עס איז בעסער צו געהן אין א טרויער הויז ווי געהן צו א הוליאנקע. ״מתוקה שנת העובד״ — דער שלאָף פון אַרבייטער, פון האָראָפּאשנעם מענשען איז זיס און עס טויג ניט ווען מען לאָזט זיך וואויל־געהן און מען האָרעוועט ניט.

אין משנה און אין גמרא ווערט אזוי פיעל גערעדט פון פּרישות, פון אויסמיידען תענוגים, אז איך קען די אלע מאמרים ניט איבערגעבען אין דיעזען ספר. דאָס רוב פון די דאָזיגע מאמרים געפינען זיך אין פּרקי אבות. דאָרט ווערט געזאָגט: ״כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן״ — אזוי איז די וועג, די אַרט און ווייזע ווי אזוי א מענש וואָס וויל נאָכקומען די תורה דאַרף זיך פיהרען: עסען ברויט מיט זאַלץ, טרינקען וואַסער מיט׳ן מאָס, שלאָפען אויף דער ערד און לעבען א לעבען פון צער. אין אן אנדער פּלאַץ ווערט דאָרט געזאָגט: ״התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים״ — די תורה קען ערוואָרבען ווערען דורך אכט און פיערציג זאַכען אָדער אייגענשאַפטען. רעכענט ער דאָרט אַלץ אַזעלכע זאַכען וואָס פערשאַפען ניט קיין קערפּערליכען פאַרגעניגען. אין מסכת תענית ווערט אויך ברייט גערעדט וועגען דיעזען ענין. און אז איהר וועט נאָכקוקען און נאָכזוכען וועט איהר געפינען נאָך מעהר. נעהמט עס אין זינען און דענקט וועגען דעם און איהר וועט מיט גאָט׳ס הילף

אלעם וויסען און פערשטעהן, אזוי ווי דער פסוק זאָגט אין משלי: ״אם תבקשנה ככסף אז תבין יראת ה׳ — אז דו וועסט די תורה זוכען אזוי ווי מען זוכט זיל־בער און אנדערע טייערע זאכען, דאמאָלס וועסטו פערשטעהן ווי אזוי מען דארף מורא האָבען פאר גאָט און ווי מען דארף איהם דיענען.

פרק ז׳

אָבער אין דעם ענין פון פרישות, פון זיין צוריקגעצויגען פון געוויסע תענוגים, איז דאָ אן אונטערשייד צווישען פארצייטיגע מענשען און אונז. דער אונטערשיעד איז דיעזער:

די פארצייטיגע צדיקים חנוך, אברהם, יצחק, יעקב און איוב מיט זיינע חברים, איז זייער שכל געווען ריין און לויטער און דער יצר הרע שוואך. זייער גייסט, זייערע געפיהלען האָבען זיך געצויגען נאָך׳ן שכל. זייער שכל, הייסט עס, האָט זיי דיקטירט וואָס זיי זאָלען טהאָן און וואָס זיי זאָלען ניט טהאָן און זיי האָבען איהם געפאָלגט. דעריבער האָבען זיי ניט געדארפט האָבען קיין תורה מיט א סך מצוות, און פיעל מצוות זיי האָבען געהאט איז פאר זיי גענוג געווען אז זיי זאָלען האָבען אמונה אין גאָט און איהם דיענען, אזוי ווי דער פסוק אין נחמיה זאָגט וועגען אברהם׳ען: ״ומצאת את לבבו נאמן לפניך״ — דו גאָט האָסט געפונען זיין הארץ געטריי צו דיר. יענע לייט האָבען ניט געדארפט האָבען די פרישות וואָס איז אָנגעזאָגט אין דער תורה און זיי זיינען אָהן דעם אויך געווען צדיקים. ווען אָבער יעקב׳ס קינדער זיינען געקומען אין מצרים און האָבען אין יוסף׳ס צייטען דאָרט אָפּגעלעבט ביי א זיעבציג יאָהר און עס האָט זיי קיין זאך ניט געפעהלט, האָבען זיי בעקומען מעהר תאוות. פון וואוילטאָג, הייסט עס, האָט זיך דער יצר הרע געשטארקט איבער זייער שכל, און אום צו דיענען גאָט באמונה האָבען זיי שוין געדארפט מעהר פרישות. זיי האָבען גע־מוזט צוריקגעהאלטען זיין פון תאוות, כדי צו בעקעמפּפען דעם יצר הרע. דערי־בער האָט זיי דער בעשעפער צוגעגעבען געוויסע מצוות שמועיות, אזעלכע מצוות, הייסט עס, וואָס מען פערשטעהט ניט מיט׳ן שכל, ווי שעטנז און דאָס גליי־כען, כדי דאָס זאָל זיי פיעל ניט איז אָפּהאלטען פון וועלטליכע פארגעניגענס און זיי מעהר דערנעהענטערען צו גאָט.

און אז די אידען האָבען איינגענומען די לאַנד כנען, זיך דאָרט בעזעצט און עס איז זיי געגאנגען זעהר גוט, האָבען זיי בעקומען א גרעסערען חשק צו עסען גוט און אנדערע וועלטליכע תענוגים. און וואָס מעהר זיי האָבען זיך איינגע־זעצט אין לאַנד, וואָס מעהר זיי האָבען זיך בעפעסטיגט און גענאָסען גוטעס, איז אלץ דער שכל ביי זיי שוואכער געוואָרען און דער לוסט צו לאָזען זיך וואויל־געהן איז שטארקער געוואָרען, אזוי ווי עס ווערט געזאָגט אין דער תורה: ״פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה, ורם לבבך״ — טאָמער וועסטו עסען צו זאַט און בויען גוטע הייזער, וועט דיין הארץ דערהויבען ווערען, דו וועסט, הייסט עס, ווערען ביי זיך שטאָלץ און דו וועסט אָן גאָט פערגעסען. דאמאָלס האָבען זיי שוין געדארפט אָנקומען צו מעהר פרישות, דאמאָלס האָבען זיי זיך געמוזט צוריקהאלטען פון מעהרערע זאכען, כדי צו בעקעמפּפען זייערע געפיה־לען, זייער לוסט צו תענוגים. דאן האָט מען שוין געדארפט אָנקומען צו אזא פרישות ווי נזירות און צו די פרישות פון די נביאים וואָס מיר האָבען פריהער

דערמאָהנט, ווייל אָהן דעם איז שווער געווען נאָכצוקומען גאָט׳ס געבאָטען ווי געהעריג איז. וואָס דער שונא איז שטאַרקער דאַרף מען אַלץ האָבען שטאַרקערע וואפען צו בעקעמפפען איהם. און אזוי אין אַלע דורות איז דער שכל שוואַך און דער יצר הרע שטאַרק, און ווען מען טהוט וואָס ניט איז פון די זאכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט עולם הזה, ווענדט עס אָפּ פון די ענינים פון עולם הבא. דעריבער דאַרפען מיר אין אונזערע צייטען זיך אָפּווענדען פון עולם הזה זאכען בעת מיר טהוען וואָס ניט איז פאַר עולם הבא, כדי יעדע מצוה וואָס מיר טהוען זאָל זיין בלויז לשם שמים, פון גאָטס וועגען, אָהן זייטיגע כונות אָדער פּניות.

אונזערע עלטערען האָבען דאָס ניט געדאַרפט. די פאַרצייטיגע מענשען, וואָס זייער שכל איז געווען שטאַרק, האָבען געקענט טהאָן אי פאַר דער וועלט אי פאַר יענער וועלט און איינס דאָס אנדערע האָט ניט געשאַדט, אזוי ווי דער פּסוק זאָגט אין ירמיה: ״אביך הלא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו״ — דיין פאָטער, דאָס הייסט, דער פאַרצייטיגער צדיק האָט געגעסען און געטרונקען, האָט הייסט עס, גוט געלעבט און אין דער זעלבער צייט האָט ער געטהאָן גערעכטיגקייט און צדקה און עס איז איהם וואויל געווען. אין קהלת איז דאָ א פּסוק: ״טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידיך״ — עס איז גוט דו זאָלסט זיך האַלטען אָן זאכען וואָס האָבען צו טהאָן מיט יענער וועלט און פון דער וועלט זאָלסטו זיך אויך ניט אָפּלאָזען. אָבער אזוי ווי דאָס איז שווער אויסצופיהרען צוליעב די שוואַכקייט פון שכל און שטאַרקייט פון יצר הרע, דאַרף מען ווי ווייט מעגליך זיך נוהג זיין בפרישות לויט די תנאים וואָס זיינען שוין פריהער געזאָגט געוואָרען.

איך האָב, ברודער, געזעהן א שאַרפע מליצה אין דעם ענין פון פּרישות פון א געוויסען חסיד, וואָס האָט עס אָנגעזאָגט זיין זוהן. דאָס איז מיר געפעהלען געוואָרען און איך וועל עס דאָ איבערגעבען אלס סוף צו דיעזען שער אנשטאָט אייגענעם מוסר. פערשטעה דאָס און בעטראַכט דאָס גוט, וועסטו מיט גאָט׳ס הילף ארויפקומען אויף׳ן גוטען וועג און טהאָן גוטעס. דאָס איז די מליצה:

דו, מיין זוהן, זאָל דיר גאָט העלפען, אז דו זאָלסט זיין פון די וואָס הערען גאָט׳ס רייד און נעהמען עס אריין אין זינען, נעהמען אריין אין זינען און דענ־קען וועגען דעם, דענקען וועגען דעם און וויסען און פערשטעהען די זאַך, ווייסען און טהוען. דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס זיינען געזונקען אין אירטהומס, אין טעות׳ען אזוי ווי שכורים וואָס זיינען צוטומעלט פון וויין טרינקען און וואָס דער יצר הרע פיהרט זיי אראָפּ פון וועג און געוועלטיגט איבער זיי, און די תאוות שטאַרקען זיך אין זיי, און זיינען געניינט צו תענוגים, און זיינען גע־רייצט צו וועלטליכע הנאות, און ווערען צוקלאַפּט אזוי ווי מענשען וואָס געהען אין דער פינסטער און ווידערהאָלען זייערע טעות׳ן, חזר׳ן איבער זייערע זינד נאָך אמאָל און נאָך אמאָל, ווייל זיי זיינען צומישט און ווייסען ניט אויף וואָס׳ער וועלט זיי זיינען.

דו זאָלסט ניט זיין פון די וואָס הערען און נעהמען ניט אריין אין זינען, און זאָגען און טהוען ניט. זוכען רוה און פאַלען אריין אין צרות. לייגען אוועק מיה צו געניסען בעקוועהמליכקייטען און קריגען יסורים. זייערע נשמות און גופים ווערען אויסגעמאַטערט און דער שכל צובראָכען און צוברעקעלט. זיי זאמלען אָן גאָלד, וואָס האָט ניט קיין לאַנגען עקזיסטענץ; זילבער, וואָס איז ניט דויערהאַפט און אמאָל ירש׳ענען דאָס זייערע שונאים אָדער אומגעטרייע ווײ־

בער, וואָס בע'גנב'ענען און בערויבען זיי אין געהיים. די דאָזיגע לייט גרייטען צו שטאַרקע פּאַלאַצען און ליגען אין קברים, בויען געביידעס וואָס זיי בעזעצען ניט, זאַמלען פערמעגענס וואָס זיי געברויכען ניט. יעדער פון זיי בעגראָבט זיין פאָטער און זיינע קינדער, זיי ווייסען אַלע אַז מענשען שטאַרבען אי אין דער עלטער, אי אין דער יוגענד און טהוען פון דעסטוועגען ניט די זאַכען וואָס האָבען אַן אייביגען קיום. יעדער פון זיי פערגעסט זיין סוף און גערענקט און האָט אין זינען זיינע וועלטליכע הנאות און פאַרגעניגענס. און וואָס טויג דער אין מי־טען וואָס זיינע ביידע ברעגען זיינען פערלאָרען געגאַנגען? וואָס טויג דער וואָס זיינע עלטערען און קינדער שטאַרבען אוועק און ער בלייבט איינער אליין אויף דער וועלט? און כאָטש זיי ווייסען אַז דאָס קען פּאַסירען, קימערען זיי זיך ניט וועגען דעם.

און גיב אכטונג, מיין קינד, אויף דעם וואָס דער בעשעפער האָט ברייט גע־מאַכט זיין הארץ, האָט איהם געגעבען פיעל שכל און איהם געמאַכט אַן אויי־בערהאַר איבער זיינע מחשבות, און געעפענט זיינע אויגען און איהם אָנגעצייגט דעם ריכטיגען וועג אין וועלכען אַ מענש דאַרף געהן. אַזאַ איינער, זיינען לייט זיכער, אַז ער וועט זיי קיינע בייזעס ניט טהאָן און ער איז זיכער אַז קיינער וועט איהם קיינע בייזעס ניט טהאָן. ער לעבט מיט אַלעמען בשלום און קיינער בעריהרט איהם ניט צו שלעכטען. אַנדערע קענען זיין פערשקלאַפט צום יצר הרע און ער טהוט זיך זיינס און דיענט דעם גאָט פון הימעל און ערד, וואָס ברייגנט לעבען און טויט, וואָס בעשאַפט און טהוט חסדים און וואָס איז דער איינציגער גאָט און נאָך איינער איז ניטאָ.

זעה דעם חילוק צווישען די וואָס זיינען איבערגעגעבען צו תאוות עולם הזה און די וואָס זייערע געדאַנקען זיינען קלאָהר און זייערע רעיונות לויטער און זייערע אויגען רוהען, קוקען ניט צו פיעל און צו הויך, און זייערע הערצער זי־בער, אַז עס וועט מיט זיי קיינע שלעכטעס פּאַסירען. זיי, די דאָזיגע לייט, ווען זיי זיינען אַליין, אָפּגעזונדערט פון מענשען, פרעהען זיי זיך און האָבען פאַר־גענינגען וואָס זיי קענען אין זינען האָבען גאָט און דאַנקען איהם אי פאַר גוטעס אי פאַר שלעכטעס, מחמת זיי ווייסען אַז שלעכטעס וואָס עס קומט אויף זיי איז אויך פון זייער טובה וועגען. די פרומע לייט זיינען נאָהענט צו הויכע זאַ־כען, וועלכע ניט אַלע קענען בעגרייפען און פערשטעהן. זיי האָבען אַרונטערגעג־ריסען דעם צודעק פון פערבאָרגענע זאַכען און זיינען געקומען צו אמת'ע רוה דורך האָראָוואַניע און פּראַצע אין דער חכמת התורה, און זיי געניסען פער־גנינגען טאַקי צוליעב דעם, ווייל זיי זיינען ניט פערנומען מיט זוכען פערגעג־ניגענס. און דאָס וואָס זייער סוף, זייער יום המיתה פערשפּעטיגט זיך, דאָס וואָס זיי זיינען מאריך ימים, האַלט זיי ניט אָפּ פון תשובה ומעשים טובים. זיי ליגען דאָס ניט אָפּ אויף שפּעטער. זיי ערוואַרטען דעם טויט און היטען זיך אַז דער טויט זאָל זיי ניט קומען פאַר זייערע זינד. זיי זיינען ביי גאָט חשוב, פאָרשען איהם, האָפען צו איהם און דיענען איהם. זיי ריידען אמת און גערעכ־טיגקייט און האָבען קיין מורא פאַר'ן שטן, וואָס וויל זיי אָפּווענדען פון דעם אמת.

זיי, די פרומע לייט, זיינען טייערער פון אַלע מענשען און גאָט היט זיי מעהר ווי אַלע פעלקער און זייער פּראַכט און רוהם איז העכער און גרעסער פון אַלעמען. זיי זיינען געעהרט אין גאָט'ס הייזער, אין שולען און בתי מדרשים, און זיינען גרויס און חשוב אין אַלעמענס אויגען. קיין בעשעפטיגונג פערהינ־

דערט זיי ניט פון גערענקען און אין זינען האָבען גאָט און קיין זאך האלט זיי ניט אָפּ פון דאנקען איהם און לויבען איהם. זייערע צינגער זיינען געוואוינט צו לויבען און דאנקען זייער בעשעפער און זיי פרעהען זיך דערמיט וואָס זייערע רעיונות זיינען קלאָהר און זיי קענען אלע זייערע מעשים איינינגען בלויז פון גאָטס וועגען. און כאָטש די וועלט איז צו זיי פרעמד, כאָטש אליין געניסען זיי ניט פון איבעריגע וועלטליכע תענוגים, קענען זיי אָבער די וועלט מיט איהרע איבלען און זיי ריידען וועגען דעם. די פאלשקייטען פון דער וועלט, די פוסטע תענוגים זיינען פאר זיי ניט פערבאָרגען און זיי ווייסען אז דאָס איז גאָרניט ווערטה און מען דארף זיך דערמיט ניט אָפּגעבען.

אָפּטמאָל פוצט זיך די וועלט פאר זיי אויס. זי גיט זיי גוטס און זיי, די צדיקים, בעטראכטען איהר, דער וועלט, פאר א רויבער. זיי נעהמען אָן אז דורך די גוטעס וואָס זיי וועלען געניסען אויף דער וועלט, וועלען זיי בערויבט ווערען פון א טייל פון זייער שכר אויף יענער וועלט. און לאָזט זיך די וועלט אָפּ פון זיי, אויב זי גיט זיי ניט גענוג פיעל זיי דארפען, געפינען זיי אָבער אויס, אז די וועלט איז געצוואונגען צו געבען זיי זייערע נויטוועגדיגקייטען און זיי גיבען זיך אלץ ניט פיעל אָפּ מיט וועלטליכע זאכען און זוכען ניט צו זאמלען רייכטהום. שמייכעלט זיך די וועלט צו זיי, בייזערען זיי זיך אויף איהר, און בויגט זי זיך צו זיי, חנפ'עט זי זיי, טרעטען זיי פון איהר אָפּ און ווילען ניט איהרע תענוגים. זיי, די צדיקים, קוקען אויף דער וועלט און זעהען ווי נישטיג זי איז און זי קען ניט האָבען די אויבערהאנד איבער זיי און עס איז ניטאָ קיין מיטעל צו דערנעהענטערען די פרומע לייט צו דער וועלט און איהרע פוסטע הנאות און תענוגים.

אָט די זיינען די אויסערוועהלטע פון גאָט און די געליעבטע חסידים, וואָס האָבען אָפּענע אויגען און גוטע בעגעהרען און גיבען זיך אָפּ מיט זאכען וואָס זיינען בעווילינט צו גאָט, דיעזע מאכען אנדערע צו לויבען גאָט, און די וואָס האנדלען מיט זיי, די וואָס געהען אין זייערע דרכים פראפיטירען. זיי האָבען געלייטערט זייערע מחשבות און זיינען געקומען צו די ריכטיגע איבערצייגונג. זיי האָבען גערייניגט זייערע הערצער און זיי זיינען אויסערוועהלט געוואָרען פון גאָט. זיי האָבען זיך אָנגענומען מיט מורא פאר שלעכטעס און זיינען פון דעם בעשירמט געוואָרען און זיי האָבען זיך גענומען די מיה צו טהאָן גוטעס און זיי האָבען זייער צוועק דערגרייכט. זיי האָבען בעגעגענט אונאויפהערענדע פרייד און לוסטיגקייט וואָס ווערט קיינמאָל ניט געענדערט. זיי זיינען אויסגעהיט געוואָרען פון מורא'דיגען יום הדין און זיינען זיכער געוועזן פון צרות און יסורים. און דו, מיין זוהן, קלייב זיך אויס דאָס בעסטע פאר דיר איידער דו זאָלסט נאָך'ן טויט חרטה האָבען, ווייל דאמאָלס וועט שוין די חרטה ניט העלפען און די דאגה אויף דיינע זינד וועט קיינמאָל ניט אויפהערען.

און גאָט זאָל אונז אלעמען אָנצייגען די ריכטיגע וועגען און זאָל אונז מיט זיין רחמנות און פיעל חסדים ווענדען צום וועג פון הצלחה, אמן.

סוף פון שער הפרישות.